

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Horská služba České republiky, oblast Šumava a její součinnost se
základními složkami integrovaného záchranného systému**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Robert Havlíček
Jméno a příjmení autora: Jan Hlaváček
Datum odevzdání práce: 5. 5. 2011

ABSTRACT

COOPERATION OF THE MOUNTAIN RESCUE SERVICE OF THE CZECH REPUBLIC, ŠUMAVA REGION, WITH BASIC UNITS OF THE INTEGRATED RESCUE SYSTEM

The topic I selected for my bachelor degree thesis is a not-very-well-mapped area of cooperation between basic units of the Integrated Rescue System and the Mountain Rescue Service, Šumava region. I have described the content of works performed by the Mountain Rescue Service and their points of contact with the Emergency Medical Service, Police of the Czech Republic and Fire Rescue Service of the Pilsen and South Bohemian region, in connection with rescue of persons and their health. In my thesis I have attempted to describe situations typical for cooperation between the units, as well as the quality of cooperation, mutual interconnection between the organizations and potential possibilities to expand the cooperation in order to ensure safe movement and stay of persons in the mountain region of Šumava.

The qualitative research used a method of semi-structured interview with members of the individual above-mentioned organizations. The research has shown that the cooperation functions at a very good level, it develops continually and that it is indispensable in the conditions existing in one of the country's biggest mountain regions.

One particular measure that could ensure further improvement is the development of a legislative document accurately defining competences of mountain rescuers.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Zdravotně sociální fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. 5. 2011

podpis studenta

Poděkování:

Rád bych vyjádřil díky panu Mgr. Robertu Havlíčkovi za odborné vedení, trpělivost a ochotu při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1 SOUČASNÝ STAV	9
1.1 Horská služba České republiky	9
1.1.1 Historie horské služby	9
1.1.2 Organizační struktura Horské služby České republiky.....	12
1.1.3 Horská služba, o. s.	12
1.1.4 Horská služba o. p. s.	13
1.1.5 Úkoly horské služby	14
1.1.6 Horská služba, oblast Šumava	15
1.1.7 Kompetence záchranáře horské služby.....	16
1.1.8 Specifika práce horského záchranáře.....	17
1.1.9 Vybavení horské služby.....	18
1.1.10 Specifika práce při lavinovém neštěstí	20
1.2 Integrovaný záchranný systém (IZS)	21
1.2.1 Základní složky IZS	22
1.2.2 Zdravotnická záchranná služba (ZZS).....	23
1.2.3 Policie České republiky (PČR).....	24
1.2.4 Hasičský záchranný sbor (HZS)	25
1.2.5 Činnost IZS při mimořádných událostech	27
1.2.6 Traumatologické body	28
2 CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	29
2.1 Cíle práce	29
2.2 Výzkumné otázky.....	29
3 METODIKA	30
3.1 Metodika práce.....	30
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	30
4 VÝSLEDKY	31
4.1 Výsledky rozhovorů se zaměstnanci základních složek IZS a HS	31
4.2 Tabulky výsledků rozhovorů (zdroj: vlastní výzkum).....	51
5 DISKUZE	56

6 ZÁVĚR	59
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	61
8 KLÍČOVÁ SLOVA	65
9 PŘÍLOHY	66
10 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	75

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybral zejména z toho důvodu, že se zajímám o problematiku horské služby již delší dobu a rozhodl jsem se své poznatky pro práci využít. Zároveň jsem chtěl do této oblasti ještě více proniknout.

Práce horských záchranářů mne odjakživa přitahovala, což mne vedlo i k tomu, že jsem se v druhém ročníku svého studia oboru zdravotnický záchranář zúčastnil pracovní zahraniční stáže u Horskej záchranej služby Slovenské republiky, kterou naše fakulta umožňuje. Právě i zkušenosti nabyté na výše jmenované stáži jsem se pokusil zúročit ve své bakalářské práci.

Horská služba v českých zemích má velmi bohatou historii a je v současné době organizací, která svým profesionálním fungováním zajišťuje bezpečný pohyb a pobyt osob, a to jak turistů, tak i místních obyvatel v daných regionech.

K rozhodnutí rozpracovat téma horské služby v souvislosti se základními složkami integrovaného záchranného systému mne vedlo vědomí, že tyto subjekty spolu často spolupracují a podílí se tak společně na ochraně zdraví, životů a majetku osob pohybujících se v horských oblastech České republiky, popř. v příhraničních oblastech. Zároveň jsem si vědom, že tato spolupráce má svá specifika, která jsou vytvořena hlavně ztíženými podmínkami, které vymezuje horské prostředí. Proto je nezbytné těmto podmínkám přizpůsobit jak technické prostředky, vzdělávání členů, fyzickou přípravu, tak i nácvik specifických situací, které si vyžadují účast více složek integrovaného záchranného systému.

Ve své práci se snažím zmapovat spolupráci horské služby a základních složek integrovaného záchranného systému, tedy Policie České republiky, hasičského záchranného sboru a zdravotnické záchranné služby, v oblasti pohorí Šumava, které svou polohou spadá do správy dvou krajů a to Jihočeského a Plzeňského.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Horská služba České republiky

1.1.1 Historie horské služby

V dávných dobách byly horské oblasti symbolem pro cosi nedostupného, zapovězeného, dokonce se usuzovalo, že jsou místem, kde v poklidu, ukryti před lidmi přebývají bohové. Avšak s postupem času se lidé odvažovali dále a dále a začali horské regiony využívat ve svůj prospěch, ať už se jednalo o pastevectví, dřevařství, či sběr léčivých bylin. Později se však stávají hory také lákadlem pro milovníky přírody. S rozvojem turismu v českých zemích (18., 19. století) začínají v horách vznikat zařízení, která návštěvníkům poskytují zázemí pro jejich záliby. Protože horský terén může být velmi zrádný pro své náhlé změny počasí, obtížnou orientaci apod., využívají návštěvníci hor služeb místních znalců. V reakci na toto novum vzniká roku 1850 Koncesovaná služba průvodců a nosičů, přičemž aktivní členství v této organizaci bylo – mimo jiné – podmíněno znalostí první pomoci^(2, 19).

Další rozmach horského turismu znamenal rozvoj lyžařského sportu. V roce 1887 byl v Praze založen panem Josefem Rösslerem Ořovským lyžařský kroužek. Následovaly další lyžařské spolky v Jilemnici (Krkonošský ski klub, 1895), dále ve Vysokém nad Jizerou (1903) atd. S rozvojem lyžování a turistiky vznikla potřeba postarat se o zraněné při těchto aktivitách. V roce 1900 se odehrála první organizovaná záchranná akce, kdy se pod jedním ze skupiny lyžařů uvolnila sněhová převěj a spolu s ním se zřítila v oblasti Sněžných jam v Krkonoších. Na pomoc byli přivoláni hasiči ze Špindlerova Mlýna. Další velmi významná událost se odehrála 24. března 1913, kdy zemřeli při běhu na lyžích na 50 km Bohumil Hanč a Václav Vrbata. Protože Vrbata dal svému příteli svůj kabát, čímž obětavě ohrozil svůj život, je tento čin považován za průlom ve vzájemné pomoci v horách a 24. březen se slaví jako Den horské služby^(2, 19).

Po konci první světové války přichází další rozmach lyžování, zároveň roste počet návštěvníků hor a tím úměrně i počet zraněných. Například ve Špindlerově Mlýně školí lékaři místní dobrovolné hasiče v první pomoci v situacích typických pro horskou záchranu, tedy lavinové neštěstí, sněhové bouře, podchlazení apod. Dále se k nim přidávají členové místních sportovních spolků a majitelé rekreačních zařízení. Roku 1930 obdrželo Okresní hejtmánství ve Vrchlabí dopis, kde se Svaz lyžařů dotazuje, zda existuje instituce, jež je schopna pomoci v případě nehody či zbloudění v horách, popř. pokud takováto instituce neexistuje, zda by nebylo vhodné ji vytvořit. Na základě tohoto dotazu byly sestaveny a cvičeny skupiny místních obyvatel, vesměs sportovců a znalců hor, které byly školeny v poskytování první pomoci. Dne 12. května 1935 byla ve Špindlerově Mlýně založena horská služba v Krkonoších ^(2, 19, 15).

Na počátku vzniklo pět stanic – Jánské Lázně, Malá Úpa, Pec pod Sněžkou, Špindlerův Mlýn, Rokytnice nad Jizerou a dále ve spádových oblastech menší stanice v terénu. Tehdejší členové byli označeni průkazkami se svojí fotografií. Za druhé světové války organizace oficiálně zanikla, ovšem činnost byla převzata německým vedením a pokračovala i za doby okupace pod německým názvem Berg – dienst. Po skončení druhé světové války, 30. září 1945 je horská služba opět oficiálně uvedena v činnost, předsednictví se ujímá JUDr. František Bedřich Krátký. Úspěšná činnost organizace vede ke vzniku podobných spolků na různých místech Českého státu. Dne 21. května 1948 je založena pobočka v Jeseníkách, 16. června 1948 na Šumavě, na Špičáku, dále pak 1951 v Beskydech, 1954 v Jizerských horách. V roce 1951 je učiněn také další významný krok pro činnost horské služby a to schválení stanov Horské záchranné služby ^(2, 19).

Doposud jsme hovořili pouze o vývoji horské služby na území České republiky, avšak i Slovenská horská služba prožila svůj pestrý vývoj a právě v roce 1954, přesněji 1. prosince přišlo sjednocení Horské záchranné služby a Tatranskej horskej služby. Byla tedy ustanovena jedna organizace s názvem Horská služba s působením na celém území Československé republiky. Oblasti horské služby (v této době jsou to Šumava, Jeseníky, Beskydy, Jizerské hory, Orlické hory, Krkonoše, Malá Fatra, Západní Tatry, Nízké Tatry – sever, Nízké Tatry – jih, Velká Fatra) se stávají autonomními. Později jsou

vytvořeny spolky Horské služby Krušné hory (28. ledna 1955) a Slovenský ráj (2. prosince 1956). Roku 1957 se horská služba stává součástí Československého svazu tělesné výchovy, k čemuž došlo zánikem Státního výboru pro tělesnou výchovu, pod nějž spadala dříve. Jediný rozdíl vzniká v tom, že sbor profesionálních členů Horské služby Vysoké Tatry přechází do organizace Tatranského národního parku ^(2, 19, 15).

Úroveň služeb poskytovaná rozvíjející se horskou službou roste, zároveň tak rostou i materiální nároky na vybavení stanic horské služby a jejích členů. Je třeba opatřovat moderní prostředky nutné pro transport raněných, výstroj a výzbroj pro vyprošťování, dále pomůcky pro pohyb v horách, kterými mají být členové horské služby vybaveni a samozřejmě zdravotnický materiál. Na vývoj horské služby v Československé republice má vliv i kontakt a spolupráce se zahraničními záchrannými službami, zejména pak z alpských zemí. S přibýváním lavinových neštěstí se začíná s výcvikem a využíváním vyhledávacích psů a vznikají centra pro sledování lavin. Členové HS se účastní výcvikových kurzů v zahraničí (např. Rakousko, Švýcarsko). Postupně s využíváním moderní techniky, jako jsou přenosné radiostanice, sněžné skútry či helikoptéry, je pomoc v horách na čím dál vyšší úrovni. Celý vývoj se ovšem neobešel ani bez obětí na straně záchranářů, zejména při pátracích akcích či haváriích vrtulníků. I přes tato neštěstí se Horská služba Československé socialistické republiky dostala na pozici jedné z nejlépe pracujících horských služeb východní Evropy ^(2, 19). Jelikož se horská služba hojně účastnila setkání Mezinárodní federace záchranných služeb pracujících v horském terénu „IKAR“ při „Union Internationale des Associations d' Alpinisme“ (UIAA), jejímiž členy jsou mezi jinými Švýcarsko, Rakousko, Francie, Kanada, Švédsko atd., stala se i česká horská služba členem společnosti IKAR a to v roce 1968 ^(2, 14).

Roku 1969 se od sebe funkčně oddělily HS ČSR a HS SSR, které však budou i nadále řízeny jednou radou s poměrným zastoupením členů. Dále byl uveden v platnost nový statut a to od 1. ledna 1975. Poté až do roku 1989 je HS příspěvkovou a rozpočtovou organizací Národní fronty. V novodobé historii se utvořilo dobrovolnické sdružení HS ČR. Do roku 1993 spadala HS do organizace ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, ale od roku 1994 náleží resortu zdravotnictví a to hlavně z

toho důvodu, že právě zdravotnická, záchranářská a preventivní funkce je hlavním posláním horské služby. Poslední vývoj, který po organizační stránce v minulých letech Horská služba České republiky prodělala, bylo ustanovení subjektu Horská služba ČR, o.p.s. k 1. lednu 2005, která přebírá profesionální horskou záchrannou činnost na území České republiky a to v oblastech Beskydy, Jeseníky, Jizerské hory, Krkonoše, Krušné hory, Orlické hory a Šumava⁽¹⁹⁾.

1.1.2 Organizační struktura Horské služby České republiky

Horskou službu České republiky tvoří v základě v současné době dva organizační celky. Jsou to Horská služba České republiky, občanské sdružení, jejíž členové jsou dobrovolní pracovníci HS a z jehož členské základny se rekrutují profesionální členové, kteří tvoří druhou organizační jednotku a to Horskou službu ČR, obecně prospěšnou společnost. Tyto dva subjekty zabezpečují veškerou činnost horské služby ve vymezených regionech. Horská služba, o.p.s. je současně členem mezinárodní federace horských záchranných služeb IKAR. Dále se Horská služba člení na oblasti. Každá oblast má své sídlo a náčelníka, který je jmenován a odvoláván ředitelem společnosti. Náčelníci oblastí jsou svým konáním odpovědní řediteli společnosti. Oblasti se dále dělí na okrsky, které jsou ale pouze jednotkami funkčními, bez právního významu^(2, 19).

1.1.3 Horská služba, o. s.

Úkolem Horské služby, o. s. je připravovat a zajišťovat podmínky pro bezpečný pohyb v horském terénu a zároveň účast na záchranných a pátracích akcích v průběhu celého roku a ve vymezených oblastech působnosti. Nejvyšším orgánem HS ČR o. s. je valná hromada, která je tvořena delegáty volenými na úrovni oblastí, členem revizní komise a předsedy rad oblastí. Valná hromada zasedá minimálně jednou ročně a do její

jurisdikce patří disponování a nakládání s majetkem vyšším než 500 000Kč, změny ve stanovách a statutu HS, práce se smlouvami zavazujícími HS jako celek atd. Předsedové rad jednotlivých oblastí tvoří další orgán a to Radu HS ČR. Rada HS ČR má za úkol dohlédnout na plnění požadavků valné hromady, vede společnost v mezidobí valných hromad. Je také oprávněna zakládáním odborných komisí. Další funkcí v organizační struktuře je Předseda rady. Ten je volen ze členů rady, tajným hlasováním na dobu čtyř let^(2, 17).

Členství v HS ČR, o. s. má několik forem, jsou to čekatel, dobrovolný člen, čestný člen a lékař HS. Podmínky pro členství v kategorii čekatel jsou zejména lékařem potvrzená zdravotní schopnost, věk do 35let v den podání přihlášky, trvalé bydliště v dosahu nutném pro rychlý nástup v případě záchranné akce. V kategorii dobrovolný člen je to dále absolvování základní školy HS, úspěšné absolvování zkoušek, složení slibu a schválení členskou schůzí daného okrsku. Lékařem HS může být pouze člověk s ukončeným medicínským vzděláním, se zájmem o činnost v resortu HS, který je schopen a ochoten provádět výukovou činnost pro členy HS v dané oblasti. Čestným členem se lze stát ukončením dlouhodobé služby, nebo v případě úrazu s trvalými následky utrpěným v souvislosti s výkonem služby HS a znemožňující následné vykonávání práce člena HS^(2, 17).

1.1.4 Horská služba o. p. s.

Statutárním orgánem společnosti je správní rada. Rada čítá devět členů jmenovaných Ministerstvem pro místní rozvoj, přičemž jedna třetina kandidátů je volena na základě návrhu HS ČR o. s. Členové rady jsou jmenováni na tři roky, nejvýše dvě po sobě jdoucí období. Předseda správní rady je volen z okruhu členů rady. Mezi úkoly správní rady patří mezi jinými i změny a vydávání statutu společnosti, rozhodování o rozpočtu, disponuje nemovitostmi, volí a odvolává ředitele společnosti, určuje jeho mzdu. Dále stanovuje podmínky cen za služby poskytované společností a dohlíží na dodržování záměru, pro nějž byla instituce vytvořena⁽¹³⁾.

Dozorčí rada je dalším orgánem HS ČR o. p. s. Tvoří ji sedm členů, kteří jsou opět jmenováni zakladatelem společnosti. Dva z těchto sedmi členů jsou voleni z návrhu HS ČR o. s. Pro všechny členy platí funkční období tří let. Dozorčí rada zejména provádí kontrolu účetní roční uzávěrky, nejméně jedenkrát za rok vydává zprávu o výsledcích své činnosti určenou správní radě. Může také svolat schůzi správní rady, pokud je to nutné. Členové dozorčí rady vykonávají tuto funkci bez nároku na odměnu ^(4, 13).

Ředitel společnosti, v našem případě „náčelník Horské služby ČR“, organizuje každodenní běh společnosti. Ředitelem je společnost zastupována pro věci státní, veřejné, a pro věci ve vztahu k ostatním správním subjektům na základě plné moci, udělené mu správní radou. Provádí kontrolu plnění úkolů vedoucích pracovníků, jmenuje je i odvolává. Ředitel také řídí vydávání vnitřních předpisů, které zároveň postupuje ke kontrole dozorčí a správní radě. Disponuje kapitálem HS, ale pokud transakce přesáhnou 500 000Kč, musí je předložit pro souhlas správní radě. Mezi povinnosti ředitele dále patří informovat správní radu o chodu organizace a plnění úkolů daných správní radou ⁽¹³⁾.

1.1.5 Úkoly horské služby

Hlavní úkoly Horské služby ČR spočívají zejména v organizaci a výkonu terénních akcí, které vedou k záchraně, popř. nalezení návštěvníků či obyvatel horských regionů, kteří byli postiženi náhlou poruchou zdraví, zblouděním, či vyčerpáním. Součástí těchto úkonů je samozřejmě kvalitně poskytnutá první pomoc a účinný transport do přátelského prostředí. Jako pro všechny záchranné profese platí i pro členy HS ČR pravidlo, které říká, že záchranář musí vždy v první řadě myslet na svoje bezpečí ⁽¹²⁾.

Zároveň se horská služba podílí na preventivních činnostech, které zajišťují bezpečný pohyb návštěvníků hor ve všech ročních obdobích a jsou neodmyslitelnou součástí aktivit HS. Stará se o provoz a vybavení záchranných stanic, provádí meteorologická měření, sleduje lavinovou situaci a informuje turisty o zvýšených

rizicích pohybu v terénu. Dále potom sbírá údaje pro statistická měření, zejména v oblasti úrazů. Provádí školení nových členů, spolupracuje s dalšími složkami integrovaného záchranného systému, se subjekty ochrany přírody a to nejen v rámci ČR, ale i v zahraničí. Do této kategorie také spadá spolupráce na značení lyžařských tratí, na turistickém značení, předávání informací o rozmístění základen HS a důležitých telefonních číslech veřejnosti. Toto informování probíhá formou médií, internetu, informační cedulí apod. Dále do skupiny preventivních činností spadá hlídkování v terénu, vůdcovská činnost a školící služby. Jako poslední, avšak na neposledním místě, do této oblasti spadají i smlouvy se subjekty, se kterými přichází HS do kontaktu, jako jsou Policie ČR, hasičský záchranný sbor, zdravotnická záchranná služba a další organizace ⁽¹²⁾.

1.1.6 Horská služba, oblast Šumava

Organizace Horské služby v oblasti pohoří Šumavy byla založena roku 1948. Rozloha působnosti HS Šumava je 1068 km² a je rozdělena do celkově 3 tzv. obvodů. Západní část oblasti spadá do obvodu Špičák, centrální část Šumavy pod obvod Zadov a nejjižnější část náleží obvodu Kramolín. Pracovní kolektiv HS Šumava tvoří 10 profesionálních záchranářů, kteří pracují celoročně, dále 1, který je najímán sezónně, 1 administrativní pracovník a 22 členů HS ČR, o. s., tedy dobrovolníků. Dále pak 5 lékařů HS, 2 záchranáři letečtí, 1 pracovník pro lavinovou prevenci a 3 kynologové HS, jejichž psi mají zkoušky USAR (Urban Search and Rescue Team). HS Šumava dále disponuje záchrannou technikou pro horské terény, a to 6 terénními vozidly (Land Rover Defender, VW Transporter), 4 terénními čtyřkolkami a 13 sněžnými skútry ^(19, 2, 18).

Horská služba ČR, o.p.s. je, ve smyslu Zákona č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, složkou IZS na vyžádání. V rámci své působnosti spolupracuje se složkami IZS Plzeňského a Jihočeského kraje (hranice působnosti Horské služby, oblast Šumava, viz příloha 1).

Spolupráce se zdravotnickou záchrannou službou spočívá zejména v provádění základní a rozšířené první pomoci v horských regionech, které jsou pro ZZS špatně

přístupné nebo jsou v oblastech, kde jsou dojezdové časy ZZS delší než zákonem určených 15min, popř. transport zdravotnického personálu a techniky přímo k pacientovi.

Spolupráce s Leteckou záchrannou službou většinou přichází v úvahu v případech těžkých poranění, popř. při pátracích akcích, či vyprošťování. Spolupráce pak probíhá s Centrem LZS AČR Líně, které spadá do Plzeňského kraje, LZS České Budějovice z kraje Jihočeského nebo s letkou Policie ČR^(19, 2, 18).

Dále má HS Šumava smlouvy o spolupráci s Hasičským záchranným sborem Plzeňského a Jihočeského kraje a sbory dobrovolných hasičů. Zde jde zejména o pátrací akce či o využívání různé techniky, kterou složky disponují. Např. pro evakuaci lyžařů z lanových drah v případě jejich poruchy. Dále složky kooperují při výcviku leteckých záchranářů^(19, 2, 18).

Do součinnosti HS Šumava musíme zahrnout i další základní složku IZS a to Policii ČR Plzeňského a Jihočeského kraje. Těžiště této spolupráce leží zejména v pátracích akcích, ale v posledních letech se rozšiřuje i na sjezdové tratě, kde policejní patroly tvoří bezpečnostní dozor. Tato společná aktivity spadá do oblasti preventivní činnosti^(19, 2, 18).

1.1.7 Kompetence záchranáře horské služby

Neexistuje žádný dokument, standard nebo zákon, který by upravoval kompetence záchranáře horské služby. Část členů horské služby jsou studovaní záchranáři s titulem Diplomovaný specialista (dále jen DiS.), nebo s titulem Bakalář (dále jen Bc.), v případě těchto pracovníků platí kompetence pro středního zdravotnického pracovníka podle Vyhlášky č. 424/2000 Sb., kterou se stanoví činnost zdravotnických pracovníků. Tito záchranáři mají možnost konzultace s lékaři horské služby, která jejich možnosti záchrany nebo pomoci osob velmi rozšiřuje. Členy, kteří nejsou vystudovaní záchranáři, lze zařadit do skupiny tzv. odborně školených laiků. Pro tuto skupinu se v zahraničí vžilo celkem přiléhavé označení first responders, což bychom mohli do češtiny volně přeložit, jako „ten, kdo reaguje v první linii“. Osoba takto označená je školená

v poskytování péče na vyšší úrovni než laik a je zapojena do systému tzv. přednemocniční péče. Do systému first responders jsou v zahraničí zapojeni např. hasiči, policie, pobřežní stráž, apod. Tyto skupiny mohou být i vybaveny - a to na různé úrovni - záchrannými prostředky, např. automatickým externím defibrilátorem, vozidly atd. V ČR není systém first responders nijak zakotven, ale složky, které jsou speciálně školeny pro záchranu v různých oblastech a podílí se na poskytování první pomoci, jako jsou horská služba, vodní záchranná služba, či městská policie, by do ní logicky zapadaly ⁽²³⁾.

1.1.8 Specifika práce horského záchranáře

V českém právním systému je poskytnutí pomoci lidem potřebným zaneseno v zákoně č. 40/2009, Sb. Trestní zákoník:

„Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti ⁽⁷⁾.“

Mimoto je však pomoc lidem v nouzi také morální povinností každého člověka. Vzhledem k tomu, že specifika odpovědnosti, kompetencí, povinností a rozsahu pomoci poskytované záchranářem horské služby nejsou do dnešního dne ustanoveny žádným zákonem ani jiným dokumentem, je posouzení případných nesrovnalostí na úvaze soudního systému České republiky. V současné době je horská služba plnohodnotnou součástí Integrovaného záchranného systému České republiky schopná odborného zásahu a jako taková má i svou právní a morální zodpovědnost. Avšak posouzení možností poskytované péče, zejména její šíře a jakosti je v souvislosti s nedostatečnou legislativou velmi nejednoznačné. Primárním pravidlem pro posuzování tedy zůstává tzv. *primum non nocere*, tedy v překladu *zejména neuškodit* ^(9, 20, 24).

Dalším specifikem práce záchranáře horské služby je práce v podmínkách, které jsou mnohdy náročné na fyzickou kondici i technické znalosti. Například práce za velmi nízkých teplot si žádá větší množství zasahujícího personálu, což klade vyšší nároky i na organizační zabezpečení, zejména při zásazích, které trvají delší dobu. Také transport a udržení nezbytného tepelného komfortu postižených je mnohem náročnější. A je třeba dbát také na teplotní pohodu záchranářů. Účinky chladu, popřípadě mrazu na člověka mohou mít závažné následky a vést k podchlazení, omrzlinám až smrti. V první řadě jsou omrzlinami ohroženy akrální části těla, ale při déle trvajícím vystavení nepříznivým podmínkám se hypotermie promítá do celkového stavu. Nesmíme zapomínat na fakt, že poranění chladem může nastat i při teplotách vyšších než 0°C. V těchto náročných situacích je třeba dbát i na ochranu záchranářů, kteří jsou vystaveni stejným podmínkám jako postižení. V zimním období má samozřejmě horská služba relativně více práce, než v období letním. Je to hlavně z důvodu pohybu většího počtu turistů – zejména lyžařů – v horských oblastech. To vede i k tomu, že na zimní období se do služby zapojuje více personálu z dobrovolnického sektoru, takže počty pracovníků se zvyšují, právě aby korespondovaly se zvýšeným počtem úrazů. Fyzická příprava musí odpovídat podmínkám, ve kterých jsou záchranáři nasazováni. Dobrá fyzická kondice je nejen jedním ze základních předpokladů pro výkon záchranářské činnosti ať už v horském terénu, nebo u jiných záchranných složek, ale také spojitou nádobou se stavem psychickým. Právě kombinace těchto parametrů tvoří základ osobnosti dobrého záchranáře. K tomu se přidávají schopnost se rychle a správně rozhodovat, obratnost, zručnost, ale i kvalitní znalosti a snaha se stále zdokonalovat. Každý záchranář by měl dbát na svoji kondici, pravidelně cvičit a starat se o svoji tělesnou schránku, jako i o duševní, neboť tam, kde ostatním síly docházejí, práce záchranáře teprve začíná^(9, 20, 24).

1.1.9 Vybavení horské služby

Horská služba disponuje technikou, která je zvláště určená pro záchranu v horském terénu. Vzhledem k rozloze působnosti a dostupnosti daných oblastí jde v první řadě o prostředky dopravní, kam se řadí mimo jiné čtyřkolka se stálým náhonem

na čtyři kola, vykazující velmi dobré vlastnosti v průchodnosti terénem. Je vybavena navijákem v přední části a v části zadní tažným zařízením, které umožňuje připojení přívěsu upraveného pro transport pacienta a zdravotnického materiálu (imobilizační prostředky, apod.). Pro pohyb v zasněženém terénu je možno využít speciálních pásů^(3, 18).

Další technika z vozového parku HS je automobil, vozidlo prověřené pro pohyb v těžkých terénních podmínkách (např. Land Rover Defender). Vozidlo je vybaveno navijákem, prodlouženou kabinou, světelnými a akustickými signály. Vozidlo dále disponuje speciální zdravotnickou technikou, jako je Scoop rám, vakuová matrace, kyslíková terapie, sada dlah^(3, 18).

Dodávka pro pohyb v lehčím terénu a po silnicích ve službě HS je Volkswagen Transporter, jde o původně sedmimístné vozidlo, kde jsou ale ve většině případů zadní sedadla demontována a vozidlo tak skýtá prostor pro vybavení a nosítka. Samozřejmě je opět vybaveno i signalizačními prvky^(3, 18).

Každodenním pracovním prostředkem horského záchranáře v zimním období je sněžný skútr. Jde o přesunový prostředek, který má vodící lyže, kterými se ovládá směr a široký poháněcí pás, vykazuje se velmi praktickou pohyblivostí v terénu sjezdových tratí, úložným prostorem pro zdravotnický a záchranný materiál, tažným zařízením pro připojení další techniky^(3, 18).

V dalších řádcích se zmíním o prostředcích určených pro transport pacienta a to buď v závěsu, např. za sněžným skútre, nebo pro manuální svážení. Kanadské saně jsou léty ověřeným prostředkem, jehož využití je jak v upravených, tak neupravených podmínkách. Tyto saně obsluhuje jeden záchránce, popř. druhý může zajišťovat saně lanem zezadu. Saně jsou vybaveny tzv. svoznou dekou, do které je pacient zavínut a upevněn pro účely transportu, ale která zároveň plní funkci udržování tepelného komfortu. Deky může obsahovat i vakuovou matraci. Při manipulaci se saněmi je vždy nutné dbát na jejich dobré zajištění, aby nedošlo k samovolnému uvolnění např. i s imobilizovaným pacientem^(3, 18).

Akia člun je zařízení určené pro obsluhu dvěma zachránci. Manipulace s tímto prostředkem vyžaduje sebranou dvojici, protože pohyb člunu určuje záchranář vepředu a jeho kolega jej musí kopírovat, samozřejmě se zřetelem na pohodlí pacienta^(3, 18).

Dalším typem prostředku určeného k transportu pacienta jsou saně norské provenience Fjellpulken. Jsou také určeny pro obsluhu dvěma lidmi. Jeho výhodou je úplné zakrytí pacienta „kapucou“ z Cordury. Svážení probíhá podobně jako u Akia člunu, ale je ulehčeno brzdíčkami^(3, 18).

Seznam zdravotnického vybavení batohů a kufrů horské služby je uveden v přílohách 2 a 3.

1.1.10 Specifika práce při lavinovém neštěstí

S lavinovou událostí se v podmínkách České republiky nesetkáváme příliš často, patří však bezesporu k základním dovednostem záchranáře horské služby se v této situaci umět orientovat. Při lavinovém neštěstí hraje – ostatně jako při každé náhlé poruše zdraví – velkou roli časový faktor, neboť na tělo působí několik základních patofyziologických procesů, zejména hypotermie, hypoxie a hyperkapnie, které vyžadují časnou a odbornou péči. Řešení lavinové příhody má svá specifika, jsou jimi zejména obtížná dosažitelnost pacienta, omezené prostředky pro poskytnutí první pomoci a v neposlední řadě i velmi náročné přírodní podmínky a kvůli nim dlouhé transportní časy. Proto musí zasahující jednotky být velmi dobře připraveny, jak v práci s technikou, např. lanovou, či transportní, tak i po stránce medicínské. Zároveň se při těchto situacích musí vždy vyhodnocovat i nebezpečí pro zasahující personál. Horská služba v případě lavin zabezpečuje zejména určení místa nehody, vyproštění a primární ošetření. Na lavinových neštěstích spolupracuje HS ve většině případů s leteckou záchrannou službou, která přebírá pacienta a transportuje k dalšímu ošetření dle specifického stavu postiženého. Příčinou smrti zasypaných lavinou je v největším počtu případů udušení, asfyxie. Může být způsobena uzavřením dýchacích cest, např. ledem,

kameny, nebo nastává až po vydýchání vzduchu, který je obsažen ve sněhové pokrývce. V druhém případě se čas liší v závislosti na přítomnosti a velikosti vzduchové kapsy. Doba přežití v lavině v závislosti na době zasypaní je znázorněna v grafu, příloha 4. Další komplikací při zasypaní lavinou je případný úraz. Přítomnost traumat závisí zejména na složení laviny a typu terénu. Pokud se v lavině nacházejí např. stromy, kameny, či kusy ledu, je úraz mnohem pravděpodobnější, než v tzv. čisté lavině. K výskytu život ohrožujících traumat dochází přibližně v 10 % případů. Nejčastěji bývají přítomny fraktury či komoce. Zásadní význam pro záchranu z laviny hraje tzv. kamarádská pomoc. Je dokázáno, že pokud je zasypaný vyproštěn do 18 min (viz graf), je jeho šance na přežití přibližně 90%. Ovšem 18 min je doba, která téměř nikdy nestačí, aby se na místo události dopravili zasahující záchranáři. Život zasypaného/zasypaných tedy závisí na pomoci svědků nehody. V tuto chvíli hraje roli několik dalších aspektů, jimiž jsou zejména vybavenost zasypaných i svědků a jejich erudovanost v práci s vyhledávacími přístroji a v postupech záchran z laviny. Jen pro zajímavost uvádím, že pro uvolnění člověka zasypaného lavinou 1m hluboko je třeba odhrabat asi 1, 5t sněhu. Tento údaj je ale pouze přibližný, závisí na charakteru sněhu apod. Při vytahování zasypaných je nutné dbát na jejich celkovou imobilizaci, aby se pohybem končetin nepromíchala krev tělesného jádra s chladnější krví akirálních částí, což by vedlo k dalšímu ochlazení, které může vyústit k fibrilaci komor. Tento stav se nazývá Syndrom smrti ze záchran. Další péče pak spočívá v zajištění vitálních funkcí, tepelného komfortu a transportu na vyšší pracoviště ⁽³³⁾.

1.2 Integrovaný záchranný systém (IZS)

Ve smyslu zákona č. 239/2000 sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů je integrovaný záchranný systém popsán jako „koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací ⁽⁶⁾.“

1.2.1 Základní složky IZS

Zákon č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů v platném znění uvádí, že: „Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí okresu jednotkami požární ochrany, zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky. Ostatními složkami integrovaného záchranného systému jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání ⁽⁶⁾.“

Základní složky integrovaného záchranného systému mají povinnost reakce na tísňovou výzvu ve 24 hodinovém režimu. Touto reakcí se rozumí příjem této výzvy, její klasifikace a mobilizace příslušných skupin, které mimořádnou situaci dále řeší. To samozřejmě znamená, že jednotky složek IZS musí pokrývat co možná pravidelně a funkčně kompletní území České republiky. Základní složky IZS jsou složkami tzv. prvosledovými, tedy jsou mobilizovány bezprostředně po vzniku, popř. zjištění mimořádné události. To ale neznamená, že řešení těchto situací základními složkami je úplné. Práce základních složek je dále rozšiřována o prostředky jiných organizací, které jsou pro daný typ události využitelné. Patří sem prostředky Armády ČR, orgánů ochrany veřejného zdraví, různé neziskové a dobrovolnické organizace apod. Tyto prostředky jsou pro potřeby legislativy nazvány ostatními složkami IZS ^(26, 27).

Velmi důležitou součástí integrovaného záchranného systému jsou operační a informační střediska, která mapují situaci ohledně rozmístění prostředků, zajišťují komunikaci mezi složkami i výjezdovými jednotkami. Každá složka IZS, míněno PČR, ZZS, HZS má svoje operační středisko, přičemž operační středisko HZS slouží jako koordinátor součinnostních prací v rámci IZS při mimořádných událostech. Zároveň

slouží pro příjem výzvy na neustále diskutovaném čísle 112. To souvisí i s faktem, že při mimořádných událostech se velitelem zásahu stává velitel hasičských jednotek, které se na zásahu podílejí ^(26, 27).

1.2.2 Zdravotnická záchranná služba (ZZS)

Základními dokumenty, které řídí zdravotnickou záchrannou službu, jsou Zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu, který mluví o odborné neodkladné přednemocniční péči a dále pak vyhláška č. 434/1992 Sb. O zdravotnické záchranné službě, která určuje základní poslání a organizaci ZZS jako celku ⁽³⁰⁾.

Povinnosti ZZS v rámci integrovaného záchranného systému jsou zejména přijetí tísňových volání kvalifikovaným dispečerem, jejich správné vyhodnocení, odborná pomoc na místě vzniku náhlé poruchy zdraví, zajištěný transport mezi zdravotnickými zařízeními, repatriace do i ze zahraničí. ZZS je dále součástí transplantčního programu, stará se o přepravu materiálu, či odborného personálu do míst, kde jich je třeba, a v neposlední řadě se podílí na spolupráci se složkami IZS při hromadném zásahu IZS⁽³⁰⁾.

Hlavním úkolem zdravotnické záchranné služby je zabezpečení odborné péče v přednemocniční fázi, která je vymezena přijetím informace o poruše zdraví na jedné straně a předáním pacienta do péče nemocničního zařízení na straně druhé. Tato péče zahrnuje využití všech poznatků současné lékařské vědy, které by se měly pacientovi na území ČR dostat do 15 min od přijetí tísňové výzvy na linku 155, která je v krajích směřována na příslušné operační středisko ZZS. To pak dále rozhoduje o tom, které vhodné výjezdové místo bude aktivováno, neboť má okamžitý přehled o pohybu všech posádek ⁽²⁵⁾.

Zdravotnické operační středisko, které odpovídá na tísňová volání v celodenním provozu, je jednou z organizačních složek ZZS. Po vyhodnocení určuje vhodnou výjezdovou skupinu pro poskytnutí přednemocniční péče, organizuje činnost těchto skupin, využití letecké záchranné služby, dále řídí převozovou činnost, kterou ZZS

poskytuje v případě, že je nutno využití zajištěného transportu pacienta. Mezi prvotní výkony zdravotnické záchranné služby patří poskytování přednemocniční neodkladné péče a to přímo na místech, kde je jí třeba, tedy tam, kde nastala náhlá porucha zdraví. Péče se vztahuje také na transport pacienta do vhodného zařízení až po pomoc na urgentním přijetí pacienta na daném oddělení. Druhotné služby ZZS jsou pak právě převozové služby, které mohou mít účel překladu, popř. pouze transport z diagnostických důvodů. Při vytížení skupin ZZS mají prvotní výjezdy přednost před výjezdy druhotnými. V práci ZZS se setkáváme ještě s výjezdy, které jsou klasifikovány jako marné, kdy ZZS postiženého nenalezne, nebo je ten již transportován např. rodinou. Do této kategorie spadá i úmyslné zneužití ZZS, ale tyto dva druhy je třeba striktně rozlišovat ⁽⁸⁾.

Další složkou ZZS jsou výjezdové skupiny. Ty se rozlišují podle typu posádky na rychlou zdravotnickou pomoc (RZP) – posádku tvoří řidič a střední zdravotnický pracovník, rychlou lékařskou pomoc (RLP) – řidič, střední zdravotnický pracovník a lékař a posádka rendez vous (RV) – střední zdravotnický pracovník, který je zároveň řidičem a lékař ^(5, 32).

1.2.3 Policie České republiky (PČR)

Policie České republiky je výkonným orgánem státní moci, zejména v souvislosti s bezpečím občanů, jejich majetku a obecným pořádkem, který je zodpovědný Ministerstvu vnitra. PČR má řadu specializovaných složek, např. služba rychlého nasazení, pohraniční policie, pořádková policie, služba pro odhalování korupce a závažné hospodářské kriminality, cizinecká policie, pyrotechnická služba, útvar pro ochranu prezidenta ČR, apod. Policejní prezident je vrchní funkcí policejního prezidia, které je hlavním řídicím orgánem pro PČR. Jednotlivé dílčí služby jsou vedeny řediteli. Při zásazích IZS, které vyžadují přítomnost policie, je těžiště povinností této základní složky IZS v zajištění pořádku, vedení dopravy, uzavření oblasti pro osoby a

prostředky, které jsou v dané situaci postradatelné, dokumentace na místě události vedené zejména z důvodu osvětlení proč, a jakým způsobem situace vznikla⁽³⁴⁾.

Základním dokumentem závazným pro Policii České republiky je Zákon č. 273/2007 Sb. O Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto zákona pak vyplývají oprávnění pro PČR nejen při zásahu, kde je přítomno více složek IZS, ale i pro činnost PČR jako samostatné složky. Mezi tato patří například oprávnění vyžadovat průkaz totožnosti, kontrolovat dopravní prostředky, znehybňovat osoby vykazující známky agrese, oprávnění použít, za situace splňující předpoklady určené zákonem, zbraně i jiné donucovací prostředky a to za účelem ochrany své, ochrany bezpečnosti občanů, udržení pořádku⁽²²⁾.

Už několik let spolupracuje PČR, obvodní oddělení Železná Ruda s Horskou službou oblasti Šumava. Dříve používala policie například technické prostředky horské služby, ale tento rok byl prvním, kdy policie disponovala vlastním sněžným skútre, který umožňuje dostat se i na jinak obtížně dosažitelná místa. Díky skútru se zvyšuje rychlost přesunů a jeho efektivita spočívá i v možnosti lepší kontroly okolí lyžařských vleků, kde jsou mnohdy věci ponechány rekreanty bezprizorně. Například v měsících lednu až dubnu 2010 neřešilo obvodní oddělení Železná Ruda žádné oznámení ztráty lyžařského vybavení. Zaměstnanci horské služby jsou také významnou pomocnou silou při dopravních nehodách v regionu Šumavy a v místech, kde mají záchranné složky delší dojezdové časy, poskytl mnohdy právě oni první pomoc účastníkům těchto nehod. Policie spolupracuje s horskou službou i v letních měsících zejména při nehodách cyklistů, kterých je v tomto období na Šumavě velké množství a také například při vyhledávání turistů, kteří při zhoršeném počasí, nebo špatném odhadu vlastních možností a zkušeností často zbloudí ze správné cesty⁽²⁸⁾.

1.2.4 Hasičský záchranný sbor (HZS)

Základním dokumentem hasičského záchranného sboru je Zákon č. 238/2000 Sb., O hasičském záchranném sboru. Jeho úkolem v rámci IZS je zejména ochrana

obyvatel, jejich majetku a zdraví v případě požárů, technických problémů a různých dalších mimořádných událostech. HZS ČR je zmocněn v rámci stanoveném zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, uzavírat s danými fyzickými a právními osobami smlouvy týkající se jejich vzájemné případné spolupráce. Nejvyšší organizační jednotkou HZS ČR je generální ředitelství HZS ČR, jež tvoří součást Ministerstva vnitra, dále pak hasičské záchranné sbory krajů. Pod generální ředitelství HZS ČR spadá tzv. ústřední operační středisko a informační středisko. Do správy krajského hasičského sboru patří krajské operační a informační středisko. V rámci IZS má generální ředitelství např. následující povinnosti. Stanoví zásady pro součinnost jednotek požární ochrany (JPO) a složek IZS účastnících se mimořádných událostí. Dále vytváří taktické plány JPO v souvislosti s požáry a záchrannými pracemi, řídí společné zásahy více složek IZS a to na celorepublikové úrovni, organizuje republiková i mezinárodní cvičení integrovaného záchranného systému, programy profesního vzdělávání zaměstnanců, činnost dispečinků, apod⁽¹⁾.

Hasičský záchranný sbor také zodpovídá za prostředky ochrany obyvatelstva, zejména ukrytí, evakuaci, varování, nouzových úkrytů a přežití. Stará se o dobrý stav soustavy informující o potencionálním veřejném ohrožení. Tu tvoří asi 4500 siren, jejichž pokrytí činí 80% povrchu České republiky. K 1. listopadu 2001 byla ustanovena jednotná Všeobecná výstraha. Každou první středu v měsíci dochází ke zkoušce soustavy varování a vyrozumění. Dále je součástí systému civilní ochrany soubor úkrytů, které jsou ale použitelné pouze při vojenském ohrožení. Všechny tyto prostředky by měly být zaneseny v havarijních plánech podle aktuální situace zákonodárství. Patří sem dále i evakuace osob, zvířat, ale například také strojů a techniky z potencionálně nebezpečné oblasti do míst bezpečných a také možnost vytvořit improvizované podmínky pro záchranu obyvatel. Samozřejmě sem náleží i zdravotnický materiál, prostředky osobní ochrany, apod⁽²⁹⁾.

1.2.5 Činnost IZS při mimořádných událostech

Podle zákona č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů v platném znění: „Mimořádnou událostí se pro účely zákona rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací ⁽⁶⁾.“

Ke správné činnosti integrovaného záchranného systému při mimořádných událostech je nutný vysoký stupeň spolupráce, potažmo koordinace, informovanosti a odbornosti jeho jak základních, tak i ostatních složek, které se na mimořádné události podílejí. K mobilizaci IZS v případě mimořádné události dochází ve chvíli, kdy je nutná účast dvou a více jeho složek. Ostatní složky IZS pracují na záchranných a likvidačních pracích v režimu tzv. plánované pomoci na vyžádání podle zákona č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému. Mezi tyto složky se řadí určité prostředky ozbrojených sil, záchranné organizace, jako horská služba, vodní záchranná služba, havarijní služby a dále různá občanská sdružení a neziskové organizace. K dalším nástrojům nutným pro fungování IZS patří poplachové plány. Poplachový plán je bezpodmínečně zpracován v každém samosprávném celku, tedy kraji a přesně určuje prostředky IZS (tedy jeho složky – základní i ostatní), které do daného kraje náležejí. Tento plán dále zahrnuje kontakty na jednotlivé složky, systém jejich vyzývání a informování členů krizových štábů. Mimo poplachové plány na krajské úrovni existují i plány okresní. Spolupráce a řízení složek IZS na zásahu spočívá zejména v činnostech, jako jsou rozpoznání druhu a rozměru mimořádné události, míru veřejného nebezpečí, izolaci lokality, odsun osob, jejichž přítomnost není nutná, zabezpečení zdraví, majetku, zvířat, popř. jejich evakuace, rozdělení oblasti na tzv. zóny, tedy místa s daným systémem pracovních postupů a další kroky vedoucí ke stabilizaci situace související s evakuací, informovaností, zamezením dalšího působení noxy, vedení dokumentace. Předpisy, které obsahují souhrn postupů při mimořádných událostech, na kterých se podílí více složek IZS se nazývají Typové činnosti. Jejich náplň, která se týká vedení

záchranných a likvidačních prací je zodpovědností generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ^(11, 27, 10).

1.2.6 Traumatologické body

V Národním parku Šumava vznikl v roce 2010 projekt, který posunul o další krok dál možnost záchrany poraněných, či zbloudilých turistů, ale i pracovníků a obyvatel, kteří se v parku pohybují. Tzv. traumatologické body jsou přesně určená místa, která mají svoje GPS souřadnice a pořadové číslo. Na tabulích, které tato místa označují, jsou uvedeny kontakty na základní složky integrovaného záchranného systému, ale i na složky na vyžádání, konkrétně na Horskou službu, oblast Šumava a Informační a strážní službu, která je orgánem správy Národního parku Šumava. Tyto body mají zabezpečit snadnější vyhledání osob v nouzi. Body byly vytvořeny spoluprací složek IZS, správy NP a horské služby a doposud jich bylo vytvořeno 129. Součástí plánů rozmístění těchto bodů, které byly rozdány operačním střediskům jednotlivých složek, je i soupis vodních zdrojů a jejich kapacita pro případ požáru v NP. V dalších letech se počítá se zvýšením počtu traumatologických bodů v rámci Národního parku až k číslu 300 ^(31, 16).

2 CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíle práce

1. Zjistit, jak často dochází ke spolupráci mezi základními složkami integrovaného záchranného systému a horské služby.
2. Zmapovat, jaké jsou znalosti jednotlivých základních složek integrovaného záchranného systému a horské služby o směrnících určujících rozsah pracovních činností.
3. Zjistit, jakým způsobem jsou základní složky integrovaného záchranného systému a horská služba připravovány na společný zásah.

2.2 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka 1

Jak probíhá nácvik součinnosti základních složek integrovaného záchranného systému a horské služby?

Výzkumná otázka 2

Na jakých typech zásahu nejčastěji základní složky integrovaného záchranného systému a horská služba spolupracují?

Výzkumná otázka 3

Jaké jsou znalosti členů jednotlivých složek o vlastních kompetencích?

Výzkumná otázka 4

Jaká je fyzická připravenost členů integrovaného záchranného systému a horské služby?

Výzkumná otázka 5

Zastupuje horská služba složky integrovaného záchranného systému?

3 METODIKA

3.1 Metodika práce

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybral metodu kvalitativního výzkumu, vedenou formou polostrukturovaných rozhovorů. Součástí je také analýza dostupných dokumentů a porovnání výsledků. Výzkum byl proveden v Jihočeském a Plzeňském kraji, přičemž respondenty rozhovorů byli vždy členové policie, hasičského záchranného sboru, zdravotnické záchranné služby a Horské služby, oblast Šumava. Otázky můžeme pro přehlednost rozčlenit do tří okruhů, z nichž první se vztahuje k osobě dotazovaného, druhý k jeho praktickým zkušenostem s danou problematikou a třetí k respondentově teoretickým znalostem ve zkoumané oblasti. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda je spolupráce mezi základními složkami integrovaného záchranného systému a horské služby efektivní, zda mají členové výše jmenovaných složek teoretické znalosti nutné pro kooperaci, ale i praktické zkušenosti ze společných zásahů a zda je možné další rozšiřování této spolupráce.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Pro polostrukturované rozhovory byli záměrně vybráni zaměstnanci Horské služby, oblasti Šumava a dále členové PČR, HZS a ZZS působící v regionech krajů Jihočeského a Plzeňského, které pokrývají oblast Šumavy a je zde tedy předpoklad, že se v dané problematice orientují a že se osobně účastní spolupráce těchto, výše zmiňovaných složek. 100% dotazovaných byli muži.

4 VÝSLEDKY

4.1 Výsledky rozhovorů se zaměstnanci základních složek IZS a HS

Rozhovor 1 (zaměstnanec ZZS JČK)

Prvním dotazovaným členem IZS byl zdravotnický záchranář, 26 let, dva roky pracující na ZZS JČK na výjezdovém středisku Vimperk, které má svojí polohou nejbližší k lokalitám, ve kterých v Jihočeském kraji působí i Horská služba. Mezi tyto lokality patří například Zadov, Javorník, Kubova Huť či Nové Hutě. V těchto místech jsou v zimním období velmi navštěvované lyžařské areály a také v létě jsou turisty oblíbené, zejména pro příležitosti k cyklistice a pěší turistice.

Dotazovaný uvádí, že se výjezdu, kde spolupracovala horská služba, účastnil mnohokrát. Četnost těchto výjezdů se pohybuje, dle jeho slov, v hlavních turistických sezónách okolo dvou výjezdů denně. To platí jak pro letní, tak pro zimní období. V letním období jde zejména o úrazy cyklistů, tedy úrazy dolních končetin, zlomeniny, zhmožděny, odřeny, méně často potom úrazy hlavy, či poranění páteře.

V zimním období se jedná většinou o úrazy lyžařů, kdy jsou poranění typově podobná, ovšem často komplikovaná hypotermií a zhoršenou dostupností.

Dle jeho názoru jsou návštěvníci Šumavy dobře informováni o možnosti pomoci horskou službou, neboť ve většině případů je zdravotnická záchranná služba k úrazům volána právě prostřednictvím horské služby. Pokud ale pacient nezná číslo na horskou službu a volá pro pomoc přímo ZZS, tedy operační středisko v Českých Budějovicích, je velmi často spolu s posádkou ZZS kontaktována právě i horská služba a to hned z několika důvodů. Jedním z nich je, že mají do dané oblasti mnohem kratší dojezdový čas. Zde respondent uvádí, že v zimním období při zhoršeném stavu pozemních komunikací cesta např. na Horskou Kvildu může trvat 20 i více minut. Díky kratšímu dojezdu je tedy pacient prvotně ošetřen členy HS a poté předán posádce ZZS. Dalším důvodem, proč je HS v těchto situacích kontaktována, je fakt, že mnohdy se pacient nachází téměř neznámo kde a tedy mohou znalosti místních členů HS napomoci při jeho vyhledání. Dotazovaný uvádí, že tato spolupráce funguje na velmi dobré úrovni a že

zaměstnanci HS při nalezení pacienta ošetří a v případě nutnosti transportují na místo, kde je možné jeho přebrání výjezdovou skupinou ZZS. Nikdy prý neslyšel, že by si někdo na práci HS stěžoval a to jak ze strany pacientů, tak pracovníků ZZS. Na tomto místě by ještě rád uvedl, že ve většině případů jsou záchranáři HS na místě náhle vzniklé poruchy zdraví dříve, takže prvotní ošetření a informování o stavu pacienta posádce ZZS je většinou právě v jejich rukou.

Do ošetření, které HS standardně provádí, patří odebrání základní anamnézy, první pomoc, zajištění poraněných končetin vakuovými dlahami, použití vakuové matrace, fixačního límce. Dále pak použití automatického externího defibrilátoru, kyslíkové terapie, ventilace křísícím přístrojem apod.

Respondent má také dobrý přehled o technice, kterou HS disponuje a to jak zdravotnické, vyprošťovací, tak i transportní. Vyslovuje domněnku, že většina ze záchranářů HS, se kterými ZZS Vimperk spolupracuje, jsou ze skupiny školených laiků, menší část je pak vzdělána v některém ze zdravotnických oborů. To je dle něj i důvod toho, že pacientům není zajištěna žilní linka a farmakoterapie. Nikdy se také nesetkal s tím, že by pracovník HS konzultoval např. podání léků s lékařem ZZS.

Další oblastí spolupráce je transport zdravotnického personálu přímo k pacientovi. Tázaný uvádí minimálně dvě situace, kdy byl nutný tento transport a to při úrazu na sjezdové trati, při němž lyžař vjel ve velké rychlosti do lesa, hlavní úlohu zde hrálo podezření na poranění páteře. Členové HS pak transportovali na místo nehody lékaře, středního zdravotnického pracovníka ZZS a zdravotnický materiál. Druhý případ byl při pádu malého letadla, kdy bylo nutné dopravit opět personál i vybavení na místo neštěstí.

Vzpomíná ale i na situace, kdy byl transport nemožný a záchranáři ZZS se museli dostat k pacientovi tzv. po svých. Říká, že tyto situace jsou poměrně náročné na fyzickou kondici zasahujícího personálu, který musí navíc nést i vybavení.

Na otázku, zda se provádí nácvik součinnosti ZZS a HS například formou modelových situací odpovídá, že za dobu své působnosti u ZZS JČK se takového výcviku neúčastnil, ani neví, že by se nějaký konal. Uvádí ale, že při vysoké četnosti společných zásahů a profesionálním přístupem zaměstnanců HS snad ani takový nácvik

není nutný. Říká, že slyšel o nácviku horské služby a hasičského záchranného sboru, ale nezná podrobnosti.

Rozhovor 2 (zaměstnanec PČR JČK)

Druhým respondentem, kterého jsem se dotazoval na spolupráci s horskou službou, byl zaměstnanec Policie ČR ve věku 35 let, který pracuje u této složky již 12 let, toho času na obvodním oddělení Horní Vltavice, do jehož působnosti spadá např. Kubova Huť, či Kvilda. Četnost zásahů vyžadujících spolupráci Policie České republiky s horskou službou není tak vysoká, jako je tomu u zdravotnické záchranné služby.

Těžiště zásahů, které řeší Policie spoluprací s HS spočívá v pátracích akcích. Nejčastěji se ztrácí např. děti z různých zařízení, kde probíhají letní tábory, nebo potom v zimním období lyžaři, potažmo běžkaři na lyžařských tratích. V těchto specifických případech je výzva směřována buď na horskou službu, která pak informuje policii, nebo právě naopak, kdy je hlášeno pohřešování na tísňovou linku policie a ta mobilizuje horskou službu v případě existence předpokladu, že pohřešovaný se nachází v oblasti působnosti horské služby. Policisté pátrají zejména na komunikacích, v rekreačních zařízeních apod., členové horské služby pak v terénu. Dalším typem zásahu, na kterém se tyto složky setkávají, je např. krádež v lyžařském areálu, nebo ohledání mrtvého.

Spolupráce PČR a HS je dále rozšířena o preventivní činnost. V letní sezóně funguje společné hlídkování na cyklistických stezkách, přičemž členové policie jsou převezeni a doprovázeni zaměstnanci horské služby. Tato hlídková činnost přispívá k bezpečnějšímu pohybu na Šumavě a také pro prohlubování provázanosti spolupráce mezi zúčastněnými složkami. V zimním období je prevence zajišťována hlídkováním policistů na sjezdových a běžeckých tratích opět v doprovodu horských záchranářů. Dříve byla, dle slov respondenta preventivní spolupráce častější hlavně díky osobním vztahům mezi členy, v dnešní době se, zejména z finančních důvodů, omezuje pouze na nutnou míru. Právě v preventivních opatřeních a jejich rozšiřování vidí další možnosti spolupráce mezi policií a horskou službou. Také by byl pro zavedení setkání vedoucích pracovníků. V letošním roce se spolupráce zúžila pouze na případy, takže preventivní složka se vytrácí.

Co se týče nácviku, ten jako takový se neprovádí, ale dle slov tázaného ani není příliš nutný, i když by jistě přispěl k prohloubení osobních i profesionálních vztahů a v neposlední řadě i zpestření pracovní náplně a rozšíření vlastních profesních obzorů.

Komunikace mezi složkami probíhá přes centrálu v Prachaticích nebo přímo s obvodním oddělením Horní Vltavice s operačním střediskem HS v Železné Rudě, nebo s jednotlivými služebnami a konkrétními osobami prostřednictvím služebních a osobních mobilních telefonů.

Na otázku, zda jsou zásahy spojené s horskou službou náročnější na fyzickou kondici policistů, odpovídá, že fyzická příprava je u policie součástí pracovní náplně, takže policisté jsou dobře připraveni. Nejnáročnější jsou zřejmě pátrací akce v terénu, ale i zde policisté prokazují dobrou kondici.

Respondent je se spoluprací spokojen, pouze by zavedl pravidelná cvičení a rozšířil preventivní činnosti pro zkvalitnění služeb. Mluví také o tom, že by mohly být zavedeny porady, na kterých by bylo možno probrat organizace prací v celé oblasti.

V tomto obvodním oddělení není v současné době žádný zaměstnanec, který by byl zároveň členem horské služby, ale právě díky osobním kontaktům některých zaměstnanců policie na horskou službu byly pořádány preventivní hlídky, jak bylo zmíněno výše.

Rozhovor 3 (zaměstnanec HSČR o. p. s., oblast Šumava)

Rozhovor s členem Horské služby, oblast Šumava (33 let). Respondent pracuje 6 let jako profesionální záchranář horské služby, ale uvádí, že v dobrovolné složce byl už mnoho let před tím.

Co se týká spolupráce se základními složkami integrovaného záchranného systému, tvrdí, že nejčastěji se samozřejmě setkávají se zdravotnickou záchrannou službou, což vyplývá z původní myšlenky a založení horské služby, která je zřízena, jako prodloužená ruka zdravotnické pomoci, dnes by se asi řeklo přednemocniční péče, v oblastech, které kladou specifické nároky na technické prostředky, vybavení a znalosti záchranných služeb i samotných záchranářů. Nejbližší výjezdová posádka ZZS je ve městě Vimperk. Tedy dost daleko pro splnění dojezdového času garantovaného

záchrannou službou. Když k této vzdálenosti připočteme ještě podmínky zimních pozemních komunikací, dostáváme se na časy delší, než 20 min. Právě v těchto případech je logické alarmovat horskou službu, aby zajistila primární ošetření. Neboť většina členů HS patří do skupiny školených laiků, tzv. first responders, jde při těchto ošetřeních zejména o fixaci končetin, krční páteře, použití vakuové matrace, stavění krvácení, ale v indikovaných případech i např. oxygenoterapie. Ale pro členy, kteří jsou vystudovaní zdravotničtí záchranáři, se otevírají i možnosti zajištění žilní linky, udržovací infuze, popř. po konzultaci s lékařem horské služby i farmakoterapie. Zdravotnické vybavení včetně farmak, které je záchranářům k dispozici uvádím v přílohách 2 a 3.

Výuka a osvojování si zdravotnických znalostí jsou součástí výcvikových kurzů, které členové horské služby absolvují 2x ročně v rámci tzv. letní a zimní školy horské služby a dále na specializačních kurzech pořádaných i v zahraničí, např. ve slovenských Tatrách, či rakouských nebo švýcarských Alpách. Při těchto kurzech jde zejména o nácvik modelových situací, které zahrnují různé poruchy zdraví spojené se sportovními aktivitami (dlouhodobý vis na laně, poranění páteře při sjezdovém lyžování či cyklistice, pád paraglidisty, zlomeniny dlouhých kostí, apod.), ale i např. kardiopulmonální resuscitace, hypoglykemie, komoče mozková, atd. Mimo tyto nácviky jsou záchranáři, dle slov respondenta, ještě školeni lékaři horské služby na pravidelných setkáních, které dále prohlubují jejich odborné znalosti.

Spolupráce se ZZS je již mnohaletá a tak i komunikace je na velmi dobré úrovni. Respondent uvádí, že místní obyvatelé jsou na činnost horské služby poměrně navyklí, mají na ni i kontakty. Ty jsou navíc k dispozici na informačních cedulích v celé oblasti Šumavy, ve stanicích vleků a lanových drah a v dalších místech, kde si jich lidé všímají a to jak místní obyvatelé, tak příchozí turisté. Nežádá se tedy stává, že v případě náhlé poruchy zdraví je prvotní výzva směřována na linku horské služby, která je k dispozici 24 hodin denně, kde je vyhodnocena a je vyslána skupina, která má pacienta zabezpečit do příjezdu ZZS, která je automaticky vyzvána prostřednictvím operačního střediska, které je již centralizováno v Českých Budějovicích. Dále komunikace umožňuje určit místo, na které horská služba pacienta transportuje, pokud je takový transport nutný.

Dotazovaný potvrzuje, že členové místních posádek ZZS znají velmi dobře celý svůj rajón a proto nebývá problém s tím, že by se navzájem nemohli nalézt.

Stejně tak funguje komunikace i v opačném případě, kdy je tísňové volání směřováno na linku 155, kde je vyhodnoceno a v případě, že jde o pacienta, v oblasti kam má ZZS dlouhý dojezdový čas, nebo existují nejasnosti o jeho přesné poloze, je kontaktována horská služba, aby jej lokalizovala a provedla případné ošetření a zajištění pacienta, než bude na místě i posádka ZZS.

Co se týká spolupráce s Policií České republiky v Jihočeském kraji, jde zejména o pátrací akce. Tyto akce mají svá specifika, zejména potřebu veškerého personálu, který je k dispozici, tedy i příslušníky, kteří nejsou právě ve službě. Jde většinou o poměrně dlouhé a náročné zásahy, kdy pohřešovaní bývají většinou děti z táborů a různých zotavovacích akcí, houbaři, nebo i pěší turisté. Bývá pravidlem, že se většinou pohřešovaní naleznou někde poblíž cest, popřípadě v některém z rekreačních zařízení, kam dojdou. Právě pro tyto případy je nutná dobrá organizace zásahu, operační řízení a také telefonické pátrání právě po těchto zařízeních, po autobusových linkách apod. Je nutné, aby tento telefonista byl příslušník policie, neboť horská služba nemá status veřejného činitele, proto jí nemohou být poskytnuty informace osobního charakteru, např. personálem hotelu. Ze stejného důvodu jsou pátrací skupiny složeny z policisty a člena horské služby.

Dalším typem zásahu je ohledání mrtvého, kde ale horská služba plní spíše pomocnou úlohu ve smyslu transportu policie a lékaře ZZS na místo nálezu těla.

Těžiště preventivní činnosti ve spolupráci s policií vidí respondent ve společných hlídkách na lyžařských tratích, jak sjezdových, tak i běžeckých a v letní sezóně hlídkování na cyklostezkách. Dříve se takovéto akce konaly několikrát do roka, letos prý ještě o žádné neslyšel. Při těchto příležitostech byly sestaveny dvoučlenné hlídky ve složení policista a záchranář horské služby, které se pohybovali a kontrolovali pořádek na výše jmenovaných cyklostezkách a běžeckých tratích. Na sjezdových tratích se hlídky policistů nazývají skipatroly.

Komunikace probíhá obdobně, jako se ZZS, jen snad častěji přes mobilní telefony. Veškeré kontakty na příslušníky jsou všem pracovníkům k dispozici na operačním středisku a na služebnách.

Spolupráce s poslední základní složkou IZS, tedy s hasičským záchranným sborem probíhá dle respondenta zejména formou málo častých cvičení, která jsou zaměřena na evakuaci osob z lanové dráhy, ale nevzpomíná si přesně, kdy se takové cvičení naposledy konalo.

Říká, že vzhledem k tomu, že Horská služba ČR je složkou IZS na vyžádání, existují smlouvy s jednotlivými složkami IZS na krajské i mezinárodní úrovni.

Co se týká fyzické kondice členů základních složek IZS dotazovaný odpovídá, že při společných zásazích nikdy nepocítil, že by byli tito nějak limitováni.

Ještě dodává, že spolupráce je velmi často závislá od osobních vztahů, neboť díky malé hustotě zalidnění se často členové IZS znají nejen z pracovních setkání a že považuje spolupráci za velmi kvalitní i díky této skutečnosti.

Rozhovor 4 (zaměstnanec ZZS PK)

Dalším dotazovaným byl zaměstnanec Zdravotnické záchranné služby Plzeňského kraje, toho času ve služebním poměru 6 let na pozici zdravotnický záchranář. Dříve působil ve výjezdovém místě Nýrsko, v současné době slouží v Železné Rudě. Posádka je v Železné Rudě od roku 2005, kdy zde byl ale pouze sezónní provoz a to od poloviny prosince do poloviny března, tedy v hlavní lyžařské sezóně a to v denních službách (7.00 – 19.00). Od letošního roku je výjezdové místo využíváno celoročně, ale opět pouze pro denní služby. Ke zřízení zdejší posádky vedla hlavně skutečnost, že Klatovský okres, kam náleží i Železná Ruda je rozlohou největší v

České republice a současně je velmi členitý zejména v oblasti pohoří Šumava, což vede k dlouhým dojezdovým časům ZZS hlavně v zimním období. Četnost výjezdů posádky v Železné Rudě se při sezónním provozu pohybovala mezi 150-200 výjezdy za tuto sezónu. Působnost je zhruba vymezena obcemi Hojsova Stráž a Javorná. Na tuto statistiku má vliv kvalita sněhových podmínek v daném roce a s ní související počet

návštěvníků místních rekreačních lokalit. Celkově lze říci, že v posledních letech počet turistů klesá.

Podle slov respondenta je spolupráce se zdejší horskou službou na velmi dobré úrovni. V největší míře se jednotky setkávají při sportovních úrazech, přičemž je pacient již většinou ošetřen horskou službou a poté transportován na místo předání ZZS, v zimním období většinou pomocí sněžného skútru, v létě pomocí čtyřkolky nebo automobilu. Do tohoto ošetření spadá obvazová technika, vakuové dlahy, vakuové matrace, ale i diagnostika, jako např. měření krevního tlaku, saturace, ve výjimečných případech i glykemie. Není jim zajištěna žilní linka ani nejsou zajištěni farmakologicky, pouze v některých případech je aplikována oxygenoterapie. Předání prý probíhá profesionálně, včetně základní úrazové anamnézy – mechanismus úrazu, přítomnost bezvědomí, apod. Mezi tyto úrazy se nejčastěji objevují komoce, kontuze, poranění kloubů a dlouhých kostí. Zdravotnický materiál, kterým je pacient zajištěn, jako jsou např. vakuové dlahy, či fixační límce, které patří horské službě, jsou i s pacientem transportovány do cílového zařízení, většinou nemocnice Klatovy, odkud je pak hromadně přiváží posádka ZZS, která slouží v Železné Rudě. Právě na základně ZZS si materiál členové HS opět vyzvednou. Opakovaně chválí kvalitu ošetření i další spolupráce.

Dále se složky setkávají i u dopravních nehod, které se stanou v oblasti působnosti HS, protože ta má své prostředky rozmístěny na území ve velmi krátkých dojezdových časech.

Tvrdí, že všechny typy úrazů, nebo poranění nejsou tak vážné, aby byly indikovány pro transport RZP, ale z hlediska kompetencí záchranářů horské služby je nezbytné předání právě k rukám posádky ZZS. Ta má poté dále možnost transportovat postiženého do zdravotnického zařízení sama, nebo - pokud není porucha zdraví závažnější povahy - předat pacienta do péče služby DRNR, která je v Železné Rudě k dispozici a sama zůstat v pohotovosti v Železné Rudě.

Respondent říká, že zaměstnanci HS jsou vždy ochotní k spolupráci, například praktický lékař, který v Železné Rudě působí jak pro dospělé, tak pro děti, je často transportován horskou službou k pacientům, kteří jsou obtížně dostupní. Stejně tak

poslouží HS technikou i v případě, že je třeba transportovat personál ZZS na místo, kam se se svojí technikou nemohou dopravit. Ač tyto případy nejsou časté, ZZS o této možnosti ví a kalkuluje s ní.

Co se týká nácviku modelových situací, vzpomíná si pouze na jeden případ takové události, kdy šlo o simulované vykolejení vlaku v tunelu na Špičáku, kde se sešli všechny složky integrovaného záchranného systému z okolí, včetně záchranné služby ze sousedního Německa. Ale, jak říká, šlo spíše o přehlídku techniky, než vyloženě o nácvik a o jiných takových událostech neví, ani se jich jako zaměstnanec ZZS nikdy neúčastnil.

Osobní vztahy mezi členy obou složek popisuje jako velmi dobré, až kamarádké. Tvrdí, že zná i lékaře, který je jedním z lékařů horské služby.

Respondent má dobrý přehled o technice, kterou HS disponuje, nejen zdravotnické, ale i transportní. Také je informován o situacích, kdy je spolupráce s horskou službou vhodná a žádoucí pro kvalitní fungování řetězce záchranných činností.

V otázkách ohledně fyzické kondice je toho názoru, že zásahy spojené s horským terénem, potažmo se součinností s HS nejsou ve většině případů náročnější na fyzičku záchranářů ZZS, ale byl by pro zařazení fyzické přípravy do pracovní doby u ZZS, jako je tomu u hasičského záchranného sboru a policie. Jen pro srovnání uvádí, že členové horské služby jsou velmi zdatní.

Na služebně ZZS Železná Ruda se nachází jedna z radiostanic horské služby, která slouží k přímé komunikaci těchto složek. V dnešní době se ale prý využívá jen málo, neboť hlavní komunikace jde přes operační středisko a služební telefony. Operační středisko Klatovy má s horskou službou mnohaleté zkušenosti a počítají s jejich přítomností v dané oblasti. V případech, kdy má ZZS dlouhé dojezdové časy, není si jista přesnou lokalizací pacientů nebo nemá dostatečnou techniku pro transport na místo určení, je automaticky vyzvána k součinnosti horská služba. Stejně tak platí i obráceně, že v případech, kdy jsou náhlé poruchy zdraví ohlášeny na kontaktním čísle horské služby, ta automaticky dává podnět ZZS, která vysílá svoji posádku na určené místo. Respondent říká, že je zvědav, zda sloučení zdravotnických operačních středisek

na centrální dispečink v Plzni tuto zaběhlou spoluprací nenaruší, neboť do této chvíle probíhala velmi dobře a bez problémů. V současné době je Klatovské operační středisko posledním necentralizovaným v Plzeňském kraji, ale pouze do 1. 5. 2011, kdy také přechází pod centrální operační středisko ZZS.

Celkově považuje spoluprací s Horskou službou, oblast Šumava za velmi kvalitní, léty prověřenou a v místních podmínkách za potřebnou.

Rozhovor 5 (zaměstnanec PČR PK)

Respondentem je zaměstnanec Policie České republiky, obvodní oddělení Železná Ruda. Ve službách policie je 18 let, takže zásahů se spoluprací horské služby má za sebou nespočet, neboť jak říká, horská služba je na Šumavě už co on pamatuje a spolupráce s ní je zaběhlá a v podmínkách, které Šumava skýtá, i velmi logická.

Nejčastěji se prý setkávají u dopravních nehod, kde figuruje i nějaké zranění. Zejména dříve, když nebyla v Železné Rudě ještě přítomna posádka ZZS, byla horská služba volána k většině úrazů pro prvotní ošetření a setkávali se téměř denně. Ale i v přítomnosti výjezdového vozidla ZZS má horská služba dost práce, neboť posádka záchranné služby se nedostane do obtížně přístupných terénů, kde je zásah horské služby nevyhnutelný. Navíc hlavním těžištěm práce HS stále zůstávají turisté a lyžaři na sjezdových i běžeckých tratích. U dopravních nehod samozřejmě spolupracuje i místní posádka HZS, která je prý velmi dobře cvičená ve vyprošťování osob z havarovaných vozidel. Zde dotazovaný uvádí, že spolupráce všech složek IZS, které jsou v Železné Rudě přítomny, je na opravdu vysoké úrovni a to jak z hlediska profesionálního, tak osobního. S úsměvem uvádí, že většina chlapů spolu chodila do školy, mnoho policistů jsou i dobrovolní hasiči a i někteří hoši od horské prý dříve pracovali ve službách policie.

Dalším typem zásahu vyžadujícím součinnost policie a horské služby může být tzv. ublížení na zdraví z nedbalosti, kdy jde většinou o srážku lyžařů nebo snowboardistů na sjezdových tratích, kam je policie volána v případě, že účastník nehody tuto skutečnost chce policii oznámit. Protože se jedná zejména o nehody, kde je přítomno i nějaké zranění, vesměs je na místě i HS. Dříve policie využívala i pro tyto

případy transportní prostředky HS, protože nevladnla žádnou techniku, která by ji dopravila na místo případu, ale tato sezóna byla již druhá, kdy má policie v Železné Rudě ve vlastnictví sněžný skútr, který zabezpečí dosažitelnost i špatně přístupných míst vlastními silami.

Složky dále spolupracují v případech pátracích akcí. Četnost těchto zásahů je různá, ale většinou jsou alespoň 2 ročně. Pátrací akce mají svůj specifický postup, který závisí zejména na počtu záchranářů, na který je tento typ zásahu velmi náročný. Pro tyto příležitosti se svolávají i členové jednotlivých složek, kteří momentálně nejsou ve službě, aby se zajistil opravdu dostatečný počet pátrajícího personálu. Dále se postupuje tak, že akční skupina se sejde na určeném místě, podle informací o posledním vidění pohřešovaného/pohřešovaných a rozdělí se do dvojic, kdy každá z dvojic je tvořena jedním policistou a jedním záchranářem horské služby. Policisté mají oblast rozdělenou do úseků, které by měli znát lépe, než jejich kolegové a právě podle těchto úseků se rozdělí pátrací skupiny. K dispozici může být při pátracích akcích i kynolog. Dále je důležité týlové zabezpečení, koordinace postupu prací a dispečeri, kteří obvolávají telefonem zdravotnická a rekreační zařízení, taxislužby, autobusová nádraží v okolí a pátrají, zda někdo o pohřešovaných nemá nějaké informace. Mezi hledané osoby patří většinou chovanci různých ústavů, kteří jsou na Šumavě na rekreaci, zbloudilí houbaři, nebo děti z táborů.

Respondent potvrzuje, že policie s horskou službou úzce spolupracuje i při preventivních činnostech, jako jsou hlídková činnost na cyklostezkách, kde slouží kombinované hlídky horské služby a policie. Dosud byla policie odkázána při těchto hlídkách na transport HS, ale od letošního roku by měla mít k dispozici vlastní horská kola. Hlídkuje se preventivně i na sjezdových tratích, kde se policisté, členové tzv. skipatrol, mohou pohybovat i sami a to díky služební skialpinistické výbavě, která je jim k dispozici ve dvou exemplářích. Při těchto hlídkách policisté dohlížejí zejména na dodržování 10 pravidel FIS, jejichž kompletní znění je uvedeno v příloze 6. Také hlídky na běžeckých tratích mají své místo, protože většina místních obyvatel vlastní sněžné skútry a není ojedinělé, že jimi ničí stopy upravované prostředky města Železná Ruda pro běžkaře. Zároveň přítomnost policistů slouží i jako prevence kriminality. Podle slov

tázaného v posledních letech ubývá trestné činnosti, jako jsou krádeže sportovního vybavení, či vyloupení vozidel, což je jistě spojeno nejen s preventivní činností, ale i s faktem, že Šumavu poslední dobou navštěvuje menší množství turistů, než tomu bylo dříve.

Dalším počinem v činnosti IZS v horské oblasti Šumava je vytvoření tzv. traumabodů. Respondent o nich mluví velmi zasvěceně, jde o místa Národního parku Šumava, zejména křižovatky turistických cest, které jsou označeny čísly a to jak v mapě traumabodů, tak přímo v terénu na cedulích. Mohou být využity např. při zbloudění, kdy může ztracený turista, houbař, nebo i např. lesní dělník na toto místo narazit, zavolat o pomoc některou za složek IZS a označit svoji polohu právě číslem uvedeným na ceduli. Zasahující složka má tímto přesně určené místo, kde dotyčného hledat. Stejně využití vidí i v případě úrazu. Neví přesně, kdo body zřizoval, ale říká, že nejsou starší, než 2 roky a že se domnívá, že na jejich vytvoření se podílelo vedení NP Šumava a Horská služba, oblast Šumava.

Techniku, kterou HS disponuje, zná respondent velmi dobře, zřejmě i z důvodu, že při zásazích se na ni i policisté často spoléhali a spoléhají. Také o zdravotnickém vybavení horské služby má dobrý přehled, což přičítá své účasti na dopravních nehodách, kde HS také zasahovala.

Co se fyzické kondice týká, tak tvrdí, že členové horské služby jsou samozřejmě výborní sportovci, ale že fyzické nároky kladené na policisty stran zaměstnavatele, i prostředí, ve kterém pracují, všichni členové sboru zvládají bez problémů. Fyzická příprava je u policie samozřejmě součástí pracovní doby.

Rozšíření spolupráce s horskou službou, jak tvrdí s úsměvem, si už ani neumí představit. Je prý tak rozvinutá a to nejen při pracovních, ale i kulturních akcích, že to ani lepší být nemůže.

Rozhovor 6 (zaměstnanec HZS JČK)

Rozhovor s členem Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje neproběhl zcela ideálně, byl jsem neustále odkazován na některé z vedoucích pracovníků, ale na můj zájem hovořit s někým, kdo se zásahů nebo i metodického cvičení s horskou

službou přímo účastnil, nikdo nereflektoval a to ani členové výjezdových stanovišť, která logicky s horskou službou mohou přijít do kontaktu.

Přesto jsem z krátkých vyjednávání s nimi zjistil, že zásahů, na kterých by se podíleli HZS i HS je minimum, často ani jeden ročně. Co se týká nácviku modelových situací, zde by mělo jít opět – jako v kraji Plzeňském – o nácvik sundávání osob z lanové dráhy v případě její poruchy. Toto cvičení by mělo probíhat alespoň jednou do roka. Dle drážního zákona je provozovatel povinen zajistit transport z lanové dráhy od vzniku poruchy do 2 hodin. Provozovatel má k dispozici i záchranný materiál, pro použití v těchto případech, ale bez pomoci hasičů a horské služby není schopen tohoto času dosáhnout. Podle členů záchranných sborů je to obtížné i s dostatkem vyškoleného personálu, účastí letecké služby a za ideálních podmínek.

Nebylo mi umožněno zjistit cokoliv o spolupráci na jiných typech cvičení.

Rozhovor 7 (zaměstnanec HZS PK)

Respondentem byl člen hasičského záchranného sboru (30let, 11let pracovního poměru u HZS) působící v Železné Rudě. Sbor v Železné Rudě není plně profesionalizován, je zde několik profesionálních a dále i dobrovolných zaměstnanců, kteří zabezpečují povinnosti HZS v oblasti Železná Ruda. Přesto, že v této oblasti není příliš vysoká hustota zalidnění, rozloha, členitost a mnohdy obtížná dostupnost místních terénů klade na jednotlivé složky IZS velké nároky a to jak z pohledu jednotlivých složek, tak i z pohledu jejich spolupráce. V Železné Rudě působí dále Policie České republiky a od letošního roku v denních službách i zdravotnická záchranná služba a horská služba.

Podle jeho slov jsou zde, v Železné Rudě, jednotky integrovaného záchranného systému natolik vzdálené od další výjezdových míst, odkud jim je v případě potřeby vyslána pomoc, že bez perfektní spolupráce mezi složkami zde působícími si kvalitní fungování nedovede dost dobře představit. Ještě před začátkem samotného rozhovoru mě ujišťuje o tom, že veškerá spolupráce je skutečně na velmi dobré úrovni.

Výjezdů, na kterých se podílela horská služba, se prý účastnil za své působení v Železné Rudě mnohokrát. Jde převážně o dopravní nehody a dále pak pátrací akce.

Právě do letošního roku, než zde vzniklo výjezdové místo pro posádku zdravotnické záchranné služby, byla horská služba využívána jako jednotka, která suplovala ZZS v místech s dlouhými dojezdovými časy. Nejbližší posádka byla ve 24 km vzdáleném Nýrsku, takže při zhoršených povětrnostních podmínkách se do některých míst dostávala velmi dlouho. Prý slyšel, že dispečink ZZS přímo mobilizoval HS v případech, kdy byly hlášeny poruchy zdraví v místech s dlouhými dojezdovými časy, aby zabezpečil co nejrychlejší ošetření. Se vznikem posádky v Železné Rudě se situace ZZS vylepšila, ale stále jsou případy, kdy je práce HS v regionu nezastupitelná.

Co se týká pátracích akcí, jde vždy o poměrně rozsáhlé a dlouho trvající akce, které vyžadují specifické postupy. Ohlášení pátrací akce zpravidla přichází od policie, ovšem není výjimkou, že výzva přijde na operační středisko horské služby nebo zdravotnické záchranné služby. Následuje setkání všech zasahujících složek na určeném místě, vytvoření řídicího štábu, rozdělení povinností a prohledání dané oblasti. Mluví o tom, že jsou vytvořeny postupy pro pátrací akce, kdy se hledá podle předpokladu, že zbloudilý člověk, popř. lidé se vždy drží v blízkosti cest. Dále hovoří o tzv. traumatologických bodech, které byly vytvořeny v Národním parku Šumava spoluprací zaměstnanců NP a HS. Jde o místa, která jsou přesně určena čísly a slouží pro lokalizaci zbloudilých a navigaci zachraňujícího personálu.

Na otázku ohledně nácviku součinnosti odpovídá, že se provádí cvičení modelové situace poruchy lanové dráhy, kdy školitelé horské služby školí personál HZS. Existuje trojcestná dohoda mezi HS, městem Železná Ruda (zřizovatel místního HZS) a provozovatelem o chování v této situaci. Každý provozovatel lanové dráhy má povinnost mít vytvořen plán na evakuaci osob z lanové dráhy do dvou hodin od vzniku poruchy. Speciální technické vybavení, které je pro tyto případy třeba, má k dispozici právě provozovatel a při modelových situacích s ním členové horské služby a lezeckého družstva hasičského záchranného sboru cvičí. Mezi tyto prostředky patří lanová technika, karabiny, speciální kladky, které lze nasadit přímo na ocelové lano lanové dráhy, dále evakuační trojčipé šátky apod. Všechno vybavení je uloženo v pohotovostních batozích, které dá provozovatel záchranářům k dispozici. Existují samozřejmě i taktické postupy pro danou situaci. V případě takovéto nehody je

indikována i přítomnost vrtulníku, který může rozmístit zasahující personál dle potřeb, ale praxe je taková, že většinou dochází k poruchám za velmi špatného počasí, které činnost letecké služby znemožňuje. Cvičení tohoto typu probíhá většinou dvakrát ročně a v nejbližší době se chystá cvičení, které by proběhlo ve večerních hodinách a simulovalo tak akci při večerním lyžování.

Dotazovaný má velmi dobrý přehled o technice, kterou HS disponuje, a to jak zdravotnické, tak vyprošťovací a transportní. Vzpomíná na některé situace, kdy HZS využil techniky HS, aby dopravil personál a materiál na místo zásahu. Mezi tyto zásahy se řadí i požár stromu na Jezerní hoře, kdy byla použita čtyřkolka horské služby pro transport záchranářů a hasičské techniky na místo požáru (viz příloha 5). Ihned dodává, že samozřejmě i HS si může vyžádat technickou pomoc od HZS.

V současné době se připravuje dohoda o prohlubování spolupráce mezi HS a HZS, kdy bude mít HS možnost přizvat na pomoc HZS při vážnějších poruchách zdraví v obtížném terénu, kde je nutné např. vyproštění nebo složitý transport.

Na otázku, zda je kladen na členy HZS při výjezdech s HS vyšší nárok na fyzickou kondici, odpovídá, že většina výjezdů, ať už ve spojitosti s horskou službou, nebo jiných klade velmi vysoké nároky na fyzičku, proto by všichni členové záchranných týmů měli být, dle jeho názoru, skvěle připraveni.

Co se týká komunikace, tak podle slov respondenta probíhá přes operační střediska jednotlivých složek, ale zároveň přes mobilní telefony. Jen zmiňuje, že ZZS má v tomto ohledu přísnější pravidla, která vyžadují komunikaci přes dispečink, který má být v nejbližší době centralizován do Plzně.

Ještě stojí za zmínku, že členové HZS v Železné Rudě mají dohodu se ZZS PK, která jim umožňuje podnikat odborné stáže na záchranné službě a to přímo ve výjezdových posádkách. To jim dává poměrně široký přehled o zdravotnické problematice a rozšiřuje tak jejich odborné znalosti, které mohou využít pro zkvalitnění ochrany a záchrany obyvatelstva ve svém regionu.

Rozhovor 8 (zaměstnanec HSČR, o. p. s., oblast Šumava)

Osmým dotazovaným byl člen Horské služby České republiky, oblasti Šumava, toho času pracující 2 roky jako profesionální člen horské služby, již několik let před tímto pracovním poměrem byl členem dobrovolné složky HS. Působí zejména na Železnorudsku. Železná Ruda je výjimečná tím, že ačkoliv má pouze okolo 1700 obyvatel, s přidruženými obcemi přibližně o 2000 více, mají zde základnu všechny základní složky IZS, tedy zdravotnická záchranná služba, Policie České republiky, i hasičský záchranný sbor. V přilehlé obci Špičák se nachází také hlavní sídlo Horské služby, oblasti Šumava. Další zvláštností je i to, že leží v okrese Klatovy, který je největším a zároveň nejméně obydleným okresem v České republice. Dojezdové časy ostatních výjezdových skupin v nejbližším okolí jsou poměrně dlouhé, proto jsou místní složky odkázány v počátečních fázích zásahů pouze na sebe.

Dle slov tázaného nejčastěji spolupracují se Zdravotnickou záchrannou službou. Což je logické vzhledem k tomu, že i horská služba je ze své podstaty hlavně zdravotnickou organizací. V hlavních turistických sezónách, myšleno letní a zimní, se setkávají tyto dvě složky, dle respondenta, i několikrát denně. Díky tomu, že až do roku 2005 nebyla v Železné Rudě posádka ZZS a nejbližší byla v Nýrsku, zvykli si místní obyvatelé na služby místních horských záchranářů. Navíc se horská služba snaží, aby se o jejích službách vědělo, takže kontakty na ni jsou součástí mnoha turistických bodů, stanic lanových drah a podobně.

Od roku 2005 byla prý zde, v Železné Rudě zřízena základna pro 1 posádku RZP, ale pouze v režimu denních služeb a to vždy od 15. 12. do 15. 3., tedy na hlavní lyžařskou sezónu. Letošní rok je dle respondenta prvním, kdy zde posádka má být celoročně.

V praxi probíhá součinnost tak, že výzva přijde na operační středisko zdravotnické záchranné služby. Operační středisko výzvu vyhodnotí a podle pozice pacienta zajistí výjezd posádky ZZS, nebo právě HS v případě, že pacient se nachází mimo dosah ZZS (technický, či poziční). Také může dojít k situaci, kdy dispečeré nedokážou přesně lokalizovat, kde pacient je, a v tom případě je opět kontaktována HS, která se ho pokouší pomoci lokalizovat. Druhá možnost je ta, že výzva je směřována na

operátora horské služby, který je k dispozici non stop. Výzva je vyhodnocena a automaticky je informován i dispečink ZZS, neboť zaměstnanci horské služby zajišťují pouze prvotní ošetření a zajištění pacienta, popř. jeho transport do míst, kde si jej může převzít posádka ZZS.

K otázkám na komunikaci se vyjadřuje tak, že až doposud bylo operační středisko ZZS v okresním městě Klatovy. Dispečeri byli prý na spolupráci s horskou službou zvyklí a pravidelné relace, i hlášení o výjezdech bylo na velmi dobré úrovni. S centralizací operačních středisek do Plzně k 1. 5. 2011 se bude muset tato spolupráce opět tvořit. Už nějaký čas vždy ráno dispečer vykonává pravidelnou relaci do operačního střediska ZZS v Plzni, aby nahlásil kolik personálu a kde má HS k dispozici a aby se tak s prostředky HS počítalo. Ale dle jeho slov bude stejně nějaký čas trvat, než si operátoři, kteří nejsou na spolupráci s HS navyklí zvyknou tuto složku patřičně využívat.

Mezi další příklady spolupráce patří i transport personálu a zdravotnického materiálu prostředky horské služby přímo k postiženému, který se nachází v exponovaném terénu.

Horská služba samozřejmě spolupracuje i s Leteckou záchrannou službou Plzeňského i Jihočeského kraje a má i svoje letecké záchranáře.

Dále dotazovaný uvádí, že funguje i zpětná vazba na pacienty. Ta funguje prostřednictvím lékařů horské služby, kteří jsou informováni o stavu těchto postižených, kteří byli zajišťováni pracovníky HS. V případě zájmu mohou podat zájemci informace o stavu daného pacienta ve smyslu toho, zda bylo správně postupováno a zda byly podniknuty vhodné kroky k jeho záchraně.

Do preventivních činností spojených se záchrannou službou patří například zdravotnické zajišťování lyžařských závodů.

Spolupráce s hasiči není již tolik častá, ale vyžaduje specifické technické dovednosti, které je třeba nacvičovat. Složky se setkávají např. u dopravních nehod, kde je přítomno nějaké zranění, nebo u případů, kde je pro vyproštění a transport pacienta nutná technika obou složek, jako je třeba pád paraglidistů. Tázaný hodnotí spolupráci

velmi vysoko, říká, že členové hasičského sboru jsou na zásahy velmi dobře připraveni po technické i teoretické stránce.

S hasiči se prý provádí nácvik situace, která může nastat provozem lanových drah. Když totiž nastane porucha na lanové dráze, musí ze zákona provozovatel tohoto zařízení zajistit evakuaci všech přepravovaných osob do 2 hodin od vzniku této poruchy. A právě lezecké družstvo HZS a HS spolupracují na této události ještě s LZS. Vzhledem k tomu, že k těmto nehodám ale dochází většinou za velmi špatného počasí, je účast LZS omezená a práce velmi obtížná, proto každý rok probíhá alespoň 2x nácvik této situace. V nejbližší době se prý chystá nácvik dokonce ve večerních hodinách, aby se simulovala akce při večerním lyžování.

V současné době se připravuje smlouva, která by měla rozšířit spolupráci těchto složek a to zejména při zdravotnických zásazích, kdy je třeba více personálu. V takové situaci bude možné si vyžádat pomoc od členů HZS.

Komunikace s členy HZS probíhá většinou přes mobilní telefony, ale i přes tzv. operační středisko, i když jak říká, nejvíce si na komunikaci přes dispečera, tedy nahrávanou linku, potrpí ZZS.

Jako příklad kuriózního zásahu v součinnosti s HZS uvádí požár na Jezerní hoře, který mi již vzpomínal člen HZS Železná Ruda, článek je uveden v příloze 5.

Poslední základní složkou IZS, o níž jsem s tázaným hovořil, je Policie České republiky. Spolupráci s touto složkou vidí zejména u dopravních nehod, ale zásahy tohoto typu již nejsou u horské služby po zřízení výjezdové posádky ZZS v Železné Rudě tak časté. Dříve se tyto složky setkávaly dle respondenta častěji, hlavně u nehod, kde bylo přítomno nějaké poranění, úraz. Dnes již ošetření takovýchto událostí zabezpečí ve většině případů posádka ZZS.

Přesto existuje ale několik situací, při kterých se policie s horskou službou setkávají. První je méně častý případ ublížení na zdraví z nedbalosti, což v praxi znamená srážku na sjezdové trati v případě, že některému z účastníků vznikne zdravotní problém. Policie je přítomna u těchto situací pouze v případě, že si ji někdo s účastníků nehody vyžádá. A vzhledem k tomu, že to bývá v případě, že zde vznikl úraz, bývá u nehody i horská služba.

Další spolupráce přichází v případě pátracích akcí. Tyto příležitosti mají, dle respondenta, svoje metodické postupy, typologie, která byla vytvořena HZS pro celorepublikové použití. Policie využívá pro tyto případy horskou službu, neboť si vyžadují dobrou znalost místních lokalit a zároveň všech dostupný personál. Bývají vytvořeny pátrací skupiny z členů HS a PČR, které v určených úsecích, podle informací o posledním pohybu pohřešovaného, propátrávají prostor. Akce bývají zdlouhavé a pro jejich úspěšné zakončení je důležité velmi dobrá organizace, práce operátorů a vedoucího štábu. Dle slov tázaného jsou pohřešovanými většinou děti, účastníci zotavovacích akcí a turisté. Poslední poznámkou dotazovaného byl ještě fakt, že policejní presidium je jediný orgán, který může zabezpečit zaměření mobilního telefonu, což může také napomoci pátrání, ovšem jak říká, v horských oblastech jde o zaměření s přesností v okruhu zhruba 10 km.

Preventivní činnost je v součinnosti s policií velkým fenoménem. Respondent uvádí, že policisté hlídkují s členy horské služby na sjezdových tratích, kde fungují jako pořádková kontrola, tzv. skipatroly. Ale také jsou aktivní v letní sezóně, kdy jsou opět ve smíšených hlídkách přítomni na cyklostezkách. Od doby, kdy se tato preventivní činnost začala budovat, ubylo, dle dotazovaného, v rekreačních oblastech krádeží sportovního materiálu i vyloupených aut. Poslední dva roky prý Policie Železná Ruda dokonce vlastní sněžný skútr, takže již není odkázána pouze na dopravní prostředky HS, jak tomu bylo dříve. A pro lyžařské skipatroly byly vedením obvodního oddělení zakoupeny 2 skialpinistické sety, které také slouží policistům k lepšímu pohybu v horském terénu.

V případech, kdy HS supluje funkci ZZS, při její nepřítomnosti a vyjíždí k ošetření např. do zábavních podniků v nočních hodinách, volá si taktéž automaticky na pomoc policisty.

Mojí poslední otázkou bylo, co jsou tzv. Traumabody. Respondent byl v této oblasti velmi erudovaný. Byl jsem informován o tom, že před rokem 1989 byla naše země rozdělena do oblastí, kde byly určeny body, které sloužily nejen k orientaci, ale také v případě úrazu pro přivolání pomoci. Byly tak prospěšné nejen pro případné zbloudilé nebo zraněné turisty, ale – a to zejména – pro místní obyvatele, např. pro lesní

dělníky, houbaře apod. S pádem totality se ztratily i tyto body, pro které byly vytvořeny mapy a které byly systematicky poměrně dobře rozmístěny. Dnešní traumabody, které jsou vytvořeny v Národním parku Šumava, jsou nástupci této zaniklé struktury. Jejich použití je teprve v začátcích, ale v terénu je poznáme jako cedulky s označením traumabod + pořadové číslo. Idea je taková, že složky IZS v dané oblasti by měli mít k dispozici mapu, označující tyto body, včetně GPS souřadnic a díky nim se orientovat, kde se daný člověk, který potřebuje jejich pomoc, právě nachází. Součástí těchto map je například i označení vodních zdrojů společně s jejich kapacitou, pro případné požáry. V jejich přípravě figuroval NP Šumava a částečně i horská služba a jsou v provozu necelý rok.

Respondent má velmi dobrý přehled o technice, kterou jednotlivé zmíněné složky disponují.

4.2 Tabulky výsledků rozhovorů (zdroj: vlastní výzkum)

Tabulka 1: Věk respondentů

Věk respondentů		R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8
20-30 let	2	1			1				
30-40 let	6		1	1		1	1	1	1
40-50 let	0								
Suma	8								

Celkově bylo pro účely výzkumu dotazováno 8 respondentů. V tabulce 1 je uveden věk jednotlivých členů složek základních složek IZS a Horské služby, oblast Šumava.

2 dotazovaní byli ve věku 20 – 30 let, 6 ve věku 30 – 40 let.

Tabulka 2: Nejčastější typy společných zásahů základních složek IZS s HS z pohledu členů HZS, PČR, ZZS

Typ zásahu		HZS	HZS	PČR	PČR	ZZS	ZZS
		PK	JČK	PK	JČK	PK	JČK
Dopravní nehoda	3	1		1		1	
Technický zásah	0						
Sportovní úraz	2					1	1
Pátrací akce	2			1	1		
Preventivní činnost	1			1			
Nácvik	2	1	1				

Tabulka 2 vyjadřuje, na jakých typech zásahů jednotlivé složky obou krajů nejčastěji spolupracují s horskou službou. V případě HZS nastává spolupráce při dopravních nehodách v Plzeňském kraji a při metodickém nácviku v obou posuzovaných krajích. PČR spolupracuje s HS při pátracích akcích v Plzeňském a Jihočeském kraji, dále v kraji Plzeňském u dopravních nehod a preventivních činností. ZZS spolupracuje s HS zejména při sportovních úrazech, ZZS Plzeňského kraje navíc spolupracuje s HS u dopravních nehod.

Tabulka 3: Přehled členů základních složek IZS o základním technickém vybavení Horské služby, oblast Šumava

Technický prostředek		HZS	HZS	PČR	PČR	ZZS	ZZS
		PK	JČK	PK	JČK	PK	JČK
Sněžný skútr	5	1		1	1	1	1
Terénní vozidlo	5	1		1	1	1	1
Čtyřkolka	5	1		1	1	1	1
AED	3	1				1	1
Vakuová matrace	4			1		1	1
Oxymetr	1					1	
Lanová technika	6	1	1	1	1	1	1
Svážecí prostředky	5	1		1	1	1	1
Kyslíková lahev	2					1	1

Z tabulky 3 můžeme přehledně vyčíst povědomí jednotlivých respondentů PČR, HZS a ZZS o vybavení horské služby a to jak zdravotnickém, tak jiném technickém materiálu. Vidíme zde celkovou znalost tázaných o materiálu, kterým HS disponuje, přičemž pracovníci ZZS mají více informací o technice zdravotnické.

Tabulka 4: Metodický nácvik modelových situací s horskou službou

		HZS PK	HZS JČK	PČR PK	PČR JČK	ZZS PK	ZZS JČK
Nácvik modelových situací	2	1	1	0	0	0	0

Z tabulky 4 vyplývá, že nácvik formou modelových situací provádí ve spolupráci s horskou službou pouze hasičský záchranný sbor a to v Plzeňském i v Jihočeském kraji. Vlastním výzkumem jsem zjistil, že jde o nácvik konkrétní modelové situace a to evakuace osob z lanové dráhy.

Tabulka 5: Znalost vlastních kompetencí a kompetencí členů ostatních posuzovaných složek u jednotlivých respondentů

		HZS PK	HZS JČK	PČR PK	PČR JČK	ZZS PK	ZZS JČK	HS	HS
Znalost vlastních kompetencí	7	1		1	1	1	1	1	1
Znalost kompetencí v rámci IZS a HS	7	1		1	1	1	1	1	1

Z tabulky 5 můžeme vyčíst, že členové zkoumaných složek mají dobré povědomí o kompetencích svých, i svých kolegů. Pouze u HZS JČK se mi nepodařilo tyto informace zjistit, z důvodů uvedených na jiném místě v této práci.

Tabulka 6: Fyzická kondice záchranářů zkoumaných složek

		HZS PK	HZS JČK	PČR PK	PČR JČK	ZZS PK	ZZS JČK	HS	HS
Fyzická příprava jako součást pracovní doby	6	1	1	1	1			1	1
Osobní fyzická příprava	5	1		1			1	1	1
Náročnost zásahů na fyzickou kondici	7	1		1	1	1	1	1	1

V tabulce 6 názorně vidíme, že ZZS je jedinou z posuzovaných složek, která nemá fyzickou přípravu, jako součást pracovní doby. Dále tabulka ukazuje, že 7 respondentů odpovědělo, že zásahy mohou být fyzicky náročné. 5 respondentů odpovědělo, že pracují na své fyzické kondici mimo pracovní dobu.

5 DISKUZE

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybral téma, které mne již delší dobu zajímá. Navíc jsem nenašel mnoho dokumentů, které by o dané problematice fungování horské služby jako složky integrovaného záchranného systému pojednávaly, tak jsem se rozhodl do ní proniknout hlouběji.

Záchrana v horách má svoji letitou historii a vyvíjela se současně s celým záchranným systémem, avšak má svá jistá specifika. Zejména sem patří obtížná dosažitelnost některých lokalit běžnou technikou, velká ovlivnitelnost úspěšnosti akcí povětrnostními vlivy, náročnost na fyzickou kondici, znalosti terénu a specifických postupů, které jsou pro úspěšné fungování v exponovaných podmínkách nezbytné, jak uvádí Bíca ve své Učebnici pro zdravotnické záchranné služby (2).

Protože horská služba není zdaleka jedinou složkou, která v horských oblastech operuje – i když je tou, která je pro ně specializovaná – rozhodl jsem se objektivně zmapovat rozhraní její spolupráce se základními složkami IZS, které zde samozřejmě také působí.

Vzhledem k poměrně omezenému množství odborné literatury, statistických měření a empirických výzkumů jsem se rozhodl pro kvalitativní metodu výzkumu, vedenou formou polostrukturovaných rozhovorů, pro něž jsem si vybral členy Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru ČR, Zdravotnické záchranné služby ČR a Horské služby, oblast Šumava a to v kraji Jihočeském a Plzeňském, na jejichž území se česká část pohoří Šumava nachází. Všichni respondenti ze základních složek IZS byli vytipováni do výzkumu podle pozice jejich základen, které dávají předpoklad, že s horskou službou spolupracují. Vždy jsem prováděl rozhovory s lidmi, kteří se již účastnili více výjezdů, na kterých proběhla součinnost s horskou službou, abych tak získal co možná komplexní informace o dané problematice v určité oblasti.

Bohužel mi nebylo umožněno provést rozhovor se členem HZS JČK. Byl jsem odkazován na vedoucí pracovníky a na moji potřebu hovořit s člověkem, který se zásahů osobně účastní, nebyl brán zřetel.

Cílem 1, který jsem si ve své práci stanovil, bylo zjistit, jak často dochází ke spolupráci mezi základními složkami IZS a horskou službou. Zde musím konstatovat, že nejvíce spolupracuje s horskou službou zdravotnická záchranná služba, přičemž četnost výjezdů, na kterých tato spolupráce probíhá je v hlavních turisticky exponovaných sezónách, tedy letní a zimní, i několikrát denně a to v obou krajích, tedy Plzeňském i Jihočeském. Mimo tyto sezóny jsou sice výjezdy méně časté, ale přesto jsou téměř na denním pořádku. Vyplývá to samozřejmě z původní orientace horské služby, která je vlastně organizací poskytující zdravotní péči.

S dalšími dvěma posuzovanými složkami již četnost zásahů není tak vysoká, přesto jsou zde zajímavé ukazatele. Z výzkumu například vyplývá, že hasičský záchranný sbor je jedinou složkou, která s horskou službou pořádá pravidelná cvičení modelových situací - nácvik evakuace osob z lanové dráhy. Zásahy na kterých se většinou setkávají, jsou pak např. dopravní nehody, kde figuruje zranění jejich účastníků.

Výzkumem jsme zjistili, že s policisty je poměrně rozšířená preventivní činnost, jako je hlídkování na cyklostezkách a lyžařských tratích, jak se dočteme v článku Spolupráce Policie ČR s horskou službou v okolí Železné Rudy (28). S PČR pak HS spolupracuje zejména v případech pátracích akcí, které sice nejsou příliš časté, dle slov respondentů, jednou až dvakrát ročně, ale vyžadují velmi dobrou organizaci a nemalý počet personálu.

Cílem 2, který jsem si vytyčil, bylo zjistit, jaké jsou znalosti členů posuzovaných složek o rozsahu jejich činnosti, tedy řekněme znalost jejich kompetencí. Protože neexistuje žádný legislativní dokument, který by vymezoval kompetence záchránáře horské služby, záleží zde na jeho vzdělání. Členové jsou pravidelně školeni na státních i mezinárodních cvičeních a na seminářích s lékaři horské služby. Sami se řadí do tzv. systému first responders, který je popsán např. Kušičkou (23) ve článku First responders v systému přednemocniční neodkladné péče.

Z rozhovorů je patrné, že všichni dotazovaní jsou se svými kompetencemi seznámeni a znají i možnosti členů jiných složek. Toto zjištění je znázorněno v tabulce 5. Dle mého názoru mají dotazovaní tento přehled zejména z výjezdů, na kterých se

setkávají. Jistě ale k těmto znalostem přispívá i to, že např. v Železné Rudě jsou výjezdové posádky všech dotazovaných složek a ve většině případů se jejich členové setkávají i při jiných než pracovních příležitostech, jak mi bylo několikrát sděleno.

Ve své práci jsem také vycházel z předpokladu, že horské podmínky Šumavy kladou zvýšené nároky na zasahující personál, lépe řečeno na jeho fyzickou kondici. Od dotazovaných jsem se dozvěděl, že příslušníci horské služby jsou ve většině případů ve velmi dobré fyzické kondici. Zajímavé je, že u HZS i PČR je fyzická příprava pokládána za tak důležitou, že je přímo součástí pracovní doby. U ZZS tomu tak není, ale je samozřejmě žádoucí, aby i záchranář zdravotnické záchranné služby a nejen ten, který působí v horských podmínkách, byl v dobré kondici, protože se musí v krajních situacích postarat nejen sám o sebe, ale i o pacienta, jak uvádí Kotáb (20) ve svém článku Kondice záchranáře.

V otázce 5 jsem si vytyčil cíl zjistit, zda horská služba doplňuje některou ze složek IZS. Z výzkumu nám vyplývá, že horská služba je vlastně prodlouženou rukou přednemocniční péče a funguje v místech, kam má ZZS dlouhé dojezdové časy. Proto je téměř pravidlem, že pacient je prvotně ošetřen zdravotníky HS, kteří jsou na místě náhle vzniklé poruchy zdraví zpravidla dříve a poté je předán do rukou posádky ZZS. Odpověď na tuto otázku je tedy taková, že nejde vyloženě o zastupování této složky, ale o logickou spolupráci. V těchto případech funguje dle respondentů velmi dobrá komunikace, kdy operační střediska ZZS i HS spolupracují a ať už je tísňová výzva směřována na linku 155 nebo na linku HS, je v indikovaném případě předána automaticky druhému subjektu, takže se na záchrane od začátku podílejí obě složky.

Ve spolupráci s HZS a PČR k těmto situacím nedochází, neboť jejich zaměření je od zaměření HS odlišné. Nastávají ale situace, kdy musí tyto složky využít např. techniky HS k tomu, aby se dopravily na místo, kde jich je třeba. Opět tedy nejde o zastupování nebo snad přebírání odpovědnosti, ale o spolupráci.

Závěrem této části bych rád uvedl, že všichni respondenti, se kterými jsem se při rozhovorech měl možnost setkat, byli muži ve vesměs podobné věkové kategorii. Vždy jsem u nich pozoroval zdravé zanícení pro danou problematiku a rád bych jim touto cestou vyjádřil díky za ochotu a velmi příjemnou spolupráci.

6 ZÁVĚR

Téma této bakalářské práce je Horská služba České republiky, oblast Šumava a její součinnost se základními složkami integrovaného záchranného systému. Pro svoji práci jsem si vytyčil 3 cíle a to zjistit, jak často základní složky IZS s Horskou službou, oblast Šumava spolupracují, dále zjistit, jaké jsou znalosti členů zkoumaných složek o rozsahu jejich činností. Posledním cílem bylo zmapovat, jak jsou dané složky a jejich členové připravováni na spolupráci.

V souvislosti s těmito cíli bylo vytvořeno 5 výzkumných otázek, na které jsem prostřednictvím rozhovorů s předem vybranými respondenty odpověděl.

Na otázku 1, jak probíhá nácvik součinnosti základních složek integrovaného záchranného systému a horské služby, můžeme objektivně odpovědět, že nácvik modelových situací HS provádí pouze ve spolupráci s hasičským záchranným sborem, jak je patrné z tabulky 4.

Otázka 2, na jakých typech zásahu nejčastěji základní složky integrovaného záchranného systému a horská služba spolupracují, byla výzkumem zodpovězena a výsledky přehledně uvedeny v tabulce 2. Těmito nejčastějšími typy spolupráce jsou sportovní úrazy, dopravní nehody, preventivní činnost, nácvik modelových situací, technický zásah a pátrací akce.

U otázky 3, jaké jsou znalosti členů jednotlivých složek o vlastních kompetencích, vznikla hypotéza 1: Záchranáři horské služby nemají přesně vymezené kompetence. Celkově vzato z výzkumných rozhovorů vyplynulo, že respondenti mají dobré znalosti o svých kompetencích a také o kompetencích svých kolegů, jak uvádím v tabulce 5. Pouze u HZS JČK jsem na tuto otázku nedostal odpověď.

Z otázky 4, jaká je fyzická připravenost členů integrovaného záchranného systému a horské služby, vzešla hypotéza 2: Zdravotnická záchranná služba by měla mít, jako základní složka IZS, kondiční přípravu jako součást pracovní náplně.

Otázka 5: Zastupuje horská služba složky integrovaného záchranného systému? Byla objektivně zodpovězena. Horská služba zastupuje ZZS v primárním ošetření pacienta při dlouhých dojezdových časech ZZS.

Cílů stanovených na počátku výzkumu bylo dosaženo. Všechny výzkumné otázky byly zodpovězeny analýzou rozhovorů s členy základních složek IZS spolupracujících s Horskou službou, oblast Šumava a se členy této horské služby. Můžeme tedy říci, že složky integrovaného záchranného systému, do jejichž působnosti spadá horská oblast Šumavy, spolupracují na velmi dobré úrovni. Jejich spolupráce má dlouhou historii a je ve zdejších podmínkách logická a neodmyslitelná.

Dle mého názoru existuje možnost rozšíření této spolupráce zejména v preventivních činnostech, popřípadě v nácviku různých modelových situací. Jako dobrá volba rozšiřování obzorů všech skupin, které byly zkoumány, se mi jeví stážování zaměstnanců u ostatních spolupracujících složek, které by zajistilo ještě lepší provázanost, znalosti o technickém vybavení, postupech a přispělo tak ke zkvalitnění péče o obyvatelstvo a turisty na Šumavě.

Výsledky výzkumu této práce budou poskytnuty vedení Horské služby, oblast Šumava, dále jednotlivým složkám IZS, které v oblasti operují, pro objektivní zhodnocení jejich spolupráce.

Díky vybranému tématu jsem měl možnost proniknout do problematiky, která mne již delší čas zajímá. Nabyté informace a zkušenosti mne obohatily a to jak po stránce osobní, tak i profesní.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BALABÁN, Miloš, et al. Kapitoly o bezpečnosti, 1. Praha: Karolinum, 2007. 428 s. ISBN 978-80-246-1440-3
2. BÍCA, Miroslav, et al. *Učebnice: Pro záchranné zdravotnické služby v ČR*. 1. Praha: Revue, 1996. 390 s. ISBN 80-900803-2-4.
3. BYDŽOVSKÝ, Jan. *Akutní stavy v kontextu*. Praha 10 : Triton, 2008. 456 s. ISBN 978-80-7254-815-6.
4. Česká republika. Statut obecně prospěšné společnost : Horská služba ČR, o.p.s. 2009, s. 1-10. Dostupný také z WWW: <http://www.hscr.cz/attachments/02_Statut2009.pdf>.
5. Česká republika. Vyhláška 434/1992 Sb.: O zdravotnické záchranné službě. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, 86, s. 2466-2470.
6. Česká republika. zákon č. 239/2000 : O integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73.
7. Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky 2009*. 2009, 11, s. 354-461.
8. ERTLOVÁ, Františka, et al. *Přednemocniční neodkladná péče*. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 368 s. ISBN 80-7013-379-1.
9. FANTA, Michal. Horská služba v České republice a na Slovensku. *Rescue report*. 2011, 1, s. 24-25. ISSN 1212-0456.
10. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. 2010 [cit. 2011-04-16]. [Http://www.hzscr.cz](http://www.hzscr.cz). Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/dokumentace-izs-587832.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>>.
11. HORÁK, Rudolf, et al. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*. 3. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. 528 s. ISBN 80-7201-471-4.

12. *Horská služba ČR* [online]. 2006 [cit. 2011-04-19]. [Http://www.hscr.cz](http://www.hscr.cz). Dostupné z WWW: <http://www.hscr.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=536&Itemid=9>.
13. *Horská služba ČR* [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. [Http://www.hscr.cz](http://www.hscr.cz). Dostupné z WWW: <http://www.hscr.cz/attachments/02_Statut-2010.pdf>.
14. *International Mountaineering and climbing federation* [online]. 2007 [cit. 2011-04-24]. [Http://www.theuiaa.org](http://www.theuiaa.org). Dostupné z WWW: <<http://www.theuiaa.org/history.html>>.
15. JANIGA, Josef. *Metodiky a postupy horských záchranářů*. Baňská Bystrica : AB art press, 2007. 218 s. ISBN 312-75-5436-7.
16. KILIÁN, Milan. *Klatovský deník* [online]. 4. 7. 2010 [cit. 2011-04-24]. [Http://klatovsky.denik.cz](http://klatovsky.denik.cz). Dostupné z WWW: <http://klatovsky.denik.cz/zpravy_region/sumavske-traumabody-maji-prispet-k-zachrane-turist.html>.
17. KLEPŠ, Adolf. [Http://www.hscr.cz](http://www.hscr.cz) [online]. 2007 [cit. 2011-01-19]. 01_Stanovy_3.pdf. Dostupné z WWW: <http://www.hscr.cz/attachments/01_Stanovy_3.pdf>.
18. KLIMEŠ, Michal. Vozový park Horské služby. *Horská služba: Doporučení a informace*. 2009, 1, 1, s. 18-19.)
19. KLIMEŠ, Michal. *Učebnice horské služby* [online]. 2002 [cit. 2011-04-19]. [Http://mail.kallib.cz](http://mail.kallib.cz). Dostupné z WWW: <<http://mail.kallib.cz/hs/obsah.php>>.
20. KOTÁB, Jiří. Kondice záchranáře: výživa a sport pro zvládnání profese. *Rescue report*. 2011, 1, s. 36-38. ISSN 1212-0456.
21. KOZLOVÁ, Lucie; KUBELOVÁ, Veronika. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 2. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009. 55 s. ISBN 978-80-7394-155-0.
22. KROUPA, Miroslav; ŘÍHA, Milan. *Integrovaný záchranný systém*. 2. Semily: Armeý publishing s.r.o., 2006. 119 s. ISBN 80-86795-35-7

23. KUŠIČKA, Otomar. "First responders" v systému přednemocniční neodkladné péče. *Urgentní medicína: Časopis pro neodkladnou lékařskou péči*. 2010, 2, s. 4-5. ISSN 1212-1924.)
24. MOSKVA, Jiří. Záchraně práce za silného mrazu. *Rescue report*. 2011, 1, s. 18-19. ISSN 1212-0456.
25. NAVRÁTIL, Leoš. *Ochrana obyvatelstva: Doplnkové texty pro posluchače kombinované formy studia studijního programu "Krizové řízení zaměřené pro potřeby zdravotnictví"*. 1. České Budějovice: [s. n.], 2006. 62 s. ISBN 80-7040-880-4.
26. POKORNÝ, Jiří, et al. *Lékařská první pomoc*, Praha: Galén, 2010. 474 s. ISBN 978-80-7262-322-8
27. POKORNÝ, Jiří. *Urgentní medicína*. Praha: Galén, 2004. 547 s. ISBN 80-7262-259-5.
28. *Policie České republiky: Spolupráce Policie ČR a Horské služby v okolí Železné Rudy* [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. [Http://www.policie.cz](http://www.policie.cz). Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/spoluprace-policie-cr-a-horske-sluzby-v-okoli-zelezne-rudy.aspx>>.
29. PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Bezpečnost a krizové řízení*. 1. Praha: Police history, 2006. 255 s. ISBN 80-86477-35-5.
30. SMETANA, Marek; KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše. *Integrovaný záchranný systém a jeho složky*. 1. Ostrava: Ostravská Univerzita v Ostravě, 2007. 134 s. ISBN 978-80-7368-337-5
31. ŠEBEST, Radek. *Volary.eu* [online]. 2. 7. 2010 [cit. 2011-04-24]. [Http://volary.eu](http://volary.eu). Dostupné z WWW: <<http://volary.eu/?p=6533>>.
32. ŠENOVSKÝ, Michail; ADAMEC, Vilém; HANUŠKA, Zdeněk. *Integrovaný záchranný systém: Management záchranných prací*. 2. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2007. 157 s. ISBN 978-80-7385-007-4.

33. TRUHLÁŘ, Anatolij; HONZÍK, Martin. Medicína divočiny (1.část): Lavinová nehoda. *Urgentní medicína: Časopis pro neodkladnou lékařskou péči*. 2010, 2, s. 22-28. ISSN 1212-1924.
34. ZEMAN, Miloš; MIKA, Otakar J. *Integrovaný záchranný systém*. 1. Brno: Vysoké učení technické v Brně, 2007. 48 s. ISBN 978-80-214-3448-6.

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Horská služba české republiky

Integrovaný záchranný systém

Mimořádná událost

Ostatní složky integrovaného záchranného systému

Přednemocniční péče

9 PŘÍLOHY

Příloha 1 *Hranice působnosti Horské služby, oblast Šumava*

Příloha 2 *Obsah batohů HS*

Příloha 3 *Obsah záchranných kufrů ve vozidlech HS*

Příloha 4 *Graf přežití v lavině v závislosti na časovém faktoru*

Příloha 5 *Článek - požár Jezerní stěna*

Příloha 6 *10 pravidel FIS*

Příloha 7 *Otázky k rozhovorům se členy IZS a HS*

Příloha 1 Hranice působnosti Horské služby, oblast Šumava

Slovní popis hranic:

Jižní hranici oblasti tvoří státní hranice se Spolkovou republikou Německo a Rakouskem a dále pokračuje od hraničního úseku IX a hraničního mezníku 20/2 po červené turistické značce (dále t.z.) na rozcestí Pod Lovečnou – po zelené t.z. k mostu přes Úhlavu (obec Hamry) – po silnici II.třídy k rozcestí Hamry – po modré t.z. do železniční stanice Hojsova Stráž–Hamry – po zelené t.z. přes Prenet na rozcestí pod Malým Prenetem – odtud po červené t.z.do Děpoltic – dále po zelené t.z.přes Městiště na rozcestí Suché studánky a přes Onen Svět na silnici I.třídy (Klatovy – Železná Ruda) a po ní na Javornou – dále po místní komunikaci přes Gerlův Dvůr na Keply – po modré t.z.na rozcestí Pod Kamenáčem - odtud přes Busil a Žežulku do Dobré Vody – dále přes Pustinu na rozcestí Malý Babylon a po zelené t.z.na Malý Radkov – Rejštejn – údolím Losenice – Karlina Pila – Červená – Popelná – po žluté t.z.přes Studenec do Michalova – Stachy – po červené t.z.do Masákovy Lhoty – po silnici Nový Dvůr – Penzion U Babůrka – Šindlov - Nový Svět – Borová Lada – Polka – Horní Vltavice – po silnici do Houžné – Řasnice – Hliniště - po žluté t.z.na České Žleby – Stožec – dále pravý břeh Studené Vltavy, Vltavy a přehradní nádrže Lipno po Frýdavu – dále Frymburk – žluté t.z.přes Kaliště – dále přes Kramolín - Lopatné – Dvorečná – Lipno nad Vltavou – dále po levém břehu Lipna do Frymburku – Frýdava – Přední Výtoň – Spáleníště – hraniční přechod Guglwald. Samostané území Kubova Huť – silnice I.třídy do Horní Vltavice – Zátoň – Idina pila – Idina cesta (modrá t.z.) - Lukénská cesta (modrá t.z.) - rozcestí Křížová smrč – po červené t.z. přes vrchol Boubína na Táflovo Huť – odtud po Kubohuťské cestě zpět na Kubovu Huť. Kubova Huť po cyklistické stezce č. 1032 – směr Lipka, dále po žluté t.z. přes Anenský Dvůr do Polky a dále po st. silnici do Horní Vltavice.

Michal Jandůra, náčelní Horské služby ČR, o.p.s., oblast Šumava

Zdroj: Horská služba, oblast Šumava

Příloha 2 *Obsah batohů HS*

Seznam vybavení záchranných batohů ROCK SNAKE

Kapsa 1.	Náplast Omnifilm – 2x Sada náplastí Steristrip 75x3 – 3x Steristrip 100x6 – 2x Nůžky: rovné, obvazové, Pean, Pinzeta	Náplast Omnisilk – 2x Gelaspon
Kapsa 2.	Nesterilní rukavice -5x, ESMARCH- 1x Elastické škrtidlo – 1x, Septonex, Betadine roztok, Septonex, Peroxid, Traumacel prášek, Tampóny stáčené, Nesterilní čtverce 7,5x7,5	
Kapsa 3.	Elastický obvaz –š. 8 – 2x, 10 – 2x, 12 – 1x Obinadlo hydrofilní š.12 – 1x Gáza hydrofilní – 4x Obinadlo hydrofilní š.10 – 2x Obvaz hotový č.2 – 2x Obvaz hotový č.1 – 2x	
Kapsa 4.	Cosmopor – 20x10 – 2x, 15x8 – 4x, 10x6 – 4x Pruban – 4,5,6,7,8, Sterilux 7,5x7,5 – 4x Sterilux 10x10 – 3x	Trojčípý šátek – 4x Sterilux 5x5 – 5x
Kapsa 5.	Křční límeček: velikost 1 a 2 Pohotovostní obvaz na popáleniny	
Kapsa 6.	Oxymetr, Tonometr, Fonendoskop, Ohřivací sáček WARM, Radiostanice, Svítilna ruční TORMIN, Svítilna čelová, Zásahové lístky, Nůž záchranný, Mapy, Resuscitační maska	
Kapsa 7.	Nesterilní rukavice	

Zdroj: Horská služba, oblast Šumava

Příloha 3 Obsah záchranných kufrů ve vozidlech HS

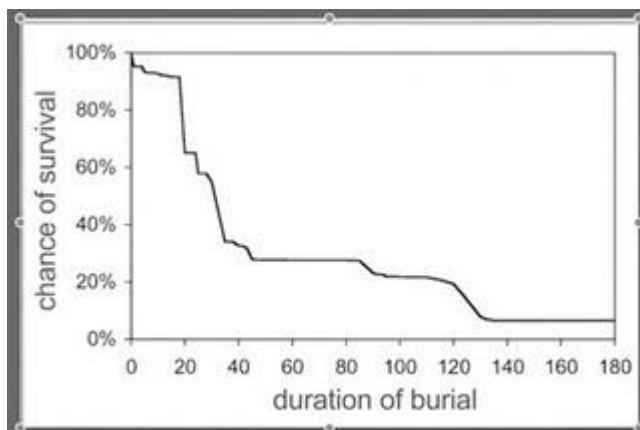
Seznam vybavení záchranných kufrů do vozidel

Kapsa 1.	Rukavice nesterilní Betadine roztok	Tampóny stáčené Peroxid	Sterilux 7,5x7,5 balení Ophthal-oční voda	Septonex Traumacel
Kapsa 2.	Trojčípý šátek – 4x hydrofilní š.12 – 1x hydrofilní – 4x –š. 8 – 2x, 10 – 2x, 12 – 1x		Obvaz hotový č.2 – 2x Obinadlo hydrofilní š.10 – 2x Pruban – 4,5,6,7,8,	Obinadlo Gáza Elastický obvaz
Kapsa 3.	Cosmopor – 20x10 – 2x, 15x8 – 4x, 10x6 – 4x Náplast Omnifilm – 2x Sterilux 7,5x7,5 – 4x Steristrip 75x3 – 3x	Sada náplastí Sterilux 5x5 – 5x Steristrip 100x6 – 2x	Náplast Omnisilk – 2x Sterilux 10x10 – 3x Gelaspon Kleštičky na klíště	
Kapsa 4.	Ice spray Alufolie – 2x	Atraumatický obvaz	Obvaz na popáleniny	
Kapsa 5.	Ambuvak + maska Kyslíková maska	1x dospělá 1x dospělá	1x dětská 1x dětská	Spojovací hadička

Kapsa 6.	Infuzní roztok – 1x	Glukóza 40%	Infuzní set – 2x
	Aqua – 2x	Kanila – 2x	Spojovací hadička – 2x
	Fixace kanily/lepení – 2x	Injekční stříkačky – 6x	Elastické škrtidlo – 1x
	Jehly	Sterilní rukavice 2x	Esmarch – 1x
	TORECAN 1ml 2x	ADRENALIN 1ml 2x	APAURIN 1ml 2x
FUROSEMID 2ml 2x	TRALGIT 2ml 2x	DITHIADEN 2ml 1x	
OXANTIL 2ml 1x	VERAL 3ml 1x	SYNTOPHYLLIN 10ml 1x	
MESOCAIN 10ml 2x			
Kyslíková láhev/kyslík pro dýchání - 2l s ventilem			

Zdroj: Horská služba, oblast Šumava

Příloha 4 Graf přežití v lavině v závislosti na časovém faktoru

Zdroj: Brugger, H. et al. Resuscitation 2001

Příloha 5 Článek - požár Jezerní stěna

8.6.2008 - **Požár stromu**
výjezd: 16.35 *návrat:* 19.30
místo: Jezerní stěna - nad Černým jezerem
technika: CAS20,Tatra,Terrano,RZA,Nissan,
obsazení *výjezdu:* 1+2, 1+5

ostatní: Po vyhlášení poplachu KOPISem HZS Pk jsme vyjeli k požáru stromu, který hořel nad Černým jezerem - na "Jezerní stěně". S našimi vozy jsme se dostali k "rozvodí", ale zbylý 1,5km byl v extrémním terénu pro naše vozy bez šance nepřístupný. Zbyla pouze možnost jít pěšky, nebo s využitím pomoci od horské služby. Na místo události nás tedy vyvezla horská služba na terénní čtyřkolce s přívěsem. První čtyři hasiče s barelem vody, hasicím přístrojem, motorovou pilou a sekyrou. Posledních cca 400 metrů jsme ale přes popadané stromy museli stejně po svých. Než jsme se na místo události dostali, strom hořel plamenem a proto byly povolány další posily. Další tři hasiči přivezli hasicí přístroje a kanystry s vodou. Strom byl mezitím pokácen a rozřezán. Jedním hasicím přístrojem byly uhašeny největší plameny a postupně hašen pomocí vody z kanystrů. Ty se doplňovaly z malého asi 300m vzdáleného jezírka. Zásah byl ukončen po třech hodinách. Požár vznikl od úderu blesku.

HZS, Železná Ruda

Zdroj: HZS Železná Ruda

Příloha 6 10 pravidel FIS

10 pravidel FIS pro chování na sjezdových tratích:

1. Ohled na ostatní lyžaře

Každý lyžař nebo snowboardista se musí neustále chovat tak, aby neohrožoval nebo nepoškozoval někoho jiného.

2. Zvládnutí rychlosti a způsobu jízdy

Každý lyžař nebo snowboardista musí jezdit s přiměřeným odstupem a s ohledem na vzdálenost, na kterou vidí. Svoji rychlost a svůj způsob jízdy musí přizpůsobit svému umění, terénním, sněhovým a povětrnostním poměrům jakož i hustotě provozu.

3. Volba jízdni stopy

Lyžař nebo snowboardista přijíždějící zezadu musí svou jízdni stopu zvolit tak, aby neohrožoval lyžaře jedoucího před ním.

4. Předjíždění

Předjíždět se může ze shora nebo zespoda, zprava nebo zleva, ale vždy jen s odstupem, který poskytne předjížděnému lyžaři či snowboardistovi pro všechny jeho pohyby dostatek prostoru.

5. Vjíždění a rozjíždění

Každý lyžař nebo snowboardista, který chce vjet do sjezdové tratě nebo se chce po zastavení opět rozjet, musí se rozhlédnout nahoru a dolů a přesvědčit, že to může učinit bez nebezpečí pro sebe a pro ostatní.

6. Zastavení

Každý lyžař nebo snowboardista se musí vyhýbat tomu, aby se zbytečně zdržoval na úzkých nebo nepřehledných místech sjezdové tratě. Lyžař nebo snowboardista, který upadl, musí takové místo uvolnit co nejrychleji.

7. Stoupání a sestup

Lyžař nebo snowboardista, který stoupá nebo sestupuje pěšky, musí používat

okraj sjezdové tratě.

8. Respektování značek

Každý lyžař nebo snowboardista musí respektovat značení a signalizaci.

9. Chování při úrazech

Při úrazech je každý lyžař nebo snowboardista povinen poskytnout první pomoc.

10. Povinnost prokázání se

Každý lyžař nebo snowboardista, ať svědek nebo účastník, ať odpovědný nebo ne, je povinen v případě úrazu prokázat své osobní údaje.

Zdroj: Horská služba ČR

Příloha 7 Otázky k rozhovorům se členy integrovaného záchranného systému a horské služby

1. Kolik je Vám let?
2. Jaké je Vaše povolání?
3. Jak dlouho pracujete v této funkci?
4. Účastnil jste se výjezdu, na kterém se podílela i HS/PČR/HZS/ZZS?
5. Jaký typ zásahů převážně řešíte ve spolupráci s HS/PČR/HZS/ZZS?
6. Provádí se nácvik spolupráce?
7. Jakým způsobem tento nácvik probíhá?
8. Jak probíhá komunikace mezi Vaší složkou a HS/PČR/HZS/ZZS?
9. Víte, kde má HS/PČR/HZS/ZZS nejbližší základnu?
10. Jak často dochází ke spolupráci s HS/PČR/HZS/ZZS?
11. Spolupracujete s HS/PČR/HZS/ZZS i preventivně?
12. Jste spokojen s kvalitou spolupráce s HS/PČR/HZS/ZZS?
13. Co byste vytknul?
14. Existuje možnost rozšíření této spolupráce?
15. Jakou možnost byste navrhoval?
16. Jaké jsou osobní vztahy mezi Vašimi složkami?
17. Jaký máte přehled o technice, kterou HS/PČR/HZS/ZZS disponuje?
18. Znáte rozsah Vašich kompetencí v rámci IZS?
19. Znáte kompetence dalších složek (HS/PČR/HZS/ZZS)?
20. Vyžadují zásahy v horské oblasti, dle Vašeho názoru lepší fyzickou kondici?
21. Využíváte techniku HS/PČR/HZS/ZZS?
22. Spolupracujete s HS u dopravních nehod?
23. Víte, co jsou traumatologické body?
24. Popište nějaký zajímavý zásah v součinnosti s HS/PČR/HZS/ZZS?

Zdroj: Vlastní výzkum

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AED – automatický externí defibrilátor

apod. - a podobně

atd. – a tak dále

Bc - bakalář

ČR – Česká republika

DiS – diplomovaný specialista

DRNR – doprava raněných, nemocných a rodiček

GPS – global positioning systém

HS – horská služba

HZS – hasičský záchranný sbor

IZS – integrovaný záchranný systém

JČK – Jihočeský kraj

JPO – jednotka požární ochrany

LZS – letecká záchranná služba

MUDr. – doktor lékařství

např. – například

NP – národní park

o. p. s. – obecně prospěšná společnost

o. s. – občanské sdružení

PČR – Policie České republiky

PK – Plzeňský kraj

popř. – popřípadě

RLP – rychlá lékařská pomoc

RV – rendez vous

RZP – rychlá zdravotnická pomoc

t – tuna

tzv. – tak zvaně

UIAA – Union internationale des Associations d' Alpinisme

USAR – Urban Search and Rescue

ZZS – zdravotnická záchranná služba